

Startersbeleid

Provincie Flevoland

Inhoudsopgave

1	INLEIDING, PROBLEEMSTELLING EN DOEL	3
	1.1 AANLEIDING	3
	1.2 PROBLEEMSTELLING.....	3
	1.3 DOEL	4
	1.4 OPBOUW NOTITIE	4
2	LITERATUURVERKENNING	5
	2.1 INLEIDING.....	5
	2.2 DE STARTFASEN.....	5
	2.3 TYPEN STARTERS	5
	2.4 BEHOEFTE VAN STARTERS	7
	2.5 STARTPROBLEMEN EN OORZAKEN	9
	2.6 CONCLUSIES	10
3	STATISTISCHE ANALYSE STARTERS	11
	3.1 INLEIDING.....	11
	3.2 ONTWIKKELING VAN HET AANTAL STARTERS IN NEDERLAND EN FLEVOLAND.....	11
	3.3 KENMERKEN STARTERS	13
	3.4 CONCLUSIES	14
4	DE SITUATIE IN FLEVOLAND	15
	4.1 INLEIDING.....	15
	4.2 GEVOERD PROVINCIAAL BELEID.....	15
	4.3 HUIDIGE PROVINCIAAL BELEID.....	15
	4.4 DE SITUATIE IN DE GEMEENTEN	16
	4.4.1 Almere	17
	4.4.2 Zeewolde	18
	4.4.3 Dronten.....	18
	4.4.4 Lelystad	18
	4.4.5 Noordoostpolder.....	18
	4.4.6 Urk.....	18
	4.5 DE BBZ-REGELING.....	18
	4.6 DE SITUATIE BIJ DE OVERIGE STAKEHOLDERS.....	19
	4.6.1 VNO-NCW.....	19
	4.6.2 Syntens.....	19
	4.6.3 The Start up Factory (TSF)	19
	4.6.4 Kamer van Koophandel.....	20
	4.6.5 Uitvoeringsinstantie Werknemersverzekeringen (UWV).....	20
	4.6.6 De Belastingdienst	20
	4.7 LANDELIJK BELEID EN HET BELEID VAN ANDERE PROVINCIES.....	20
	4.8 CONCLUSIES	21
5	MIDDELEN	22
	5.1 INLEIDING.....	22
	5.2 EUROPESE MIDDELEN BINNEN HET EPD	22
6	DE PROVINCIALE INSTEEK.....	31
	6.1 INLEIDING.....	31
	6.2 DE BELEIDSTHEMA'S	24
	6.3 STARTFASEN EN DOELGROEPEN.....	FOUT! BLADWIJZER NIET GEDEFINIEERD.
	6.4 SLOTWOORD.....	37

1 INLEIDING, PROBLEEMSTELLING EN DOEL

1.1 Aanleiding

De centrale doelstelling van het Regionaal Economisch Ontwikkelingsbeleid Flevoland (REOF) 2000-2005 is het meer in evenwicht brengen van de werkgelegenheid en de beroepsbevolking. Het beleid daartoe is erop gericht de groei van de werkgelegenheid op 6% per jaar te handhaven. In 2002 is het REOF 2000-2005 tegen het licht van de actualiteit gehouden. Uit deze tussentijdse balans, zoals verwoord in de notitie REOF Halverwege, blijkt dat de daling van de economische groei in Nederland tot slechts 0,3% in 2002, het laagste groeipercentage sinds twintig jaar, heeft geleid tot een daling van de werkgelegenheidstoename in Flevoland van 10% in 2000 tot 4% in 2002. De verwachting van het Centrum voor Werk en Inkomen (CWI) voor de nabije toekomst is allerminst rooskleurig. Uitgaande van een jaarlijkse economische groei van gemiddeld 2,5% in de periode 2003-2007 voorziet het CWI voor Flevoland in haar Regionale Arbeidsmarktprognose 2003-2007 een groei van de werkgelegenheid van gemiddeld 3% per jaar in de periode 2004-2007. Doordat de beroepsbevolking van Flevoland de komende jaren met gemiddeld 4% blijft groeien, nemen de uitgaande pendel en waarschijnlijk ook de werkloosheid op korte – en middellange termijn voor het eerst sinds jaren weer toe. Door de verwachte afname van de werkgelegenheidsgroei bij het bestaande bedrijfsleven in Flevoland neemt het belang van starters (en zich van elders vestigende bedrijven) toe voor de groei van de werkgelegenheid.

Met het oog hierop is na het vervallen van het Flevoland Starters Traject (FST) een traject ingezet om te komen tot een breed afgestemd startersbeleid, waarin ook de facilitering van technostarters wordt meegenomen. Dit heeft in eerste instantie geleid tot een door de provincie georganiseerde bijeenkomst op 8 november 2002 met alle relevante stakeholders. Tijdens deze bijeenkomst bleek bij de verschillende instellingen in Flevoland die zich bezig houden met starters, behoefte te bestaan aan afstemming van de verschillende initiatieven en aan centrale coördinatie van initiatieven. Op basis hiervan is besloten de onderlinge relaties (verder) te versterken. Tevens er vanuit de provincie gezien behoefte aan een beleidskader om de verschillende initiatieven te kunnen beoordelen op hun beleidsmatige relevantie en waarschijnlijke "prijs/ prestatie" verhouding. Met andere woorden hun verwachte effectiviteit. Tevens wil de provincie haar positie (nader) bepalen ten opzichte van de andere spelers in het startersbeleid.

1.2 Probleemstelling

De situatie op de regionale arbeidsmarkt heeft zich in 2002 fors gewijzigd van een krappe arbeidsmarkt in een sterk verruimende arbeidsmarkt. Begin 2003 heeft deze oplopende werkloosheid zich nog sterker voortgezet. Waar de vestiging van bedrijven van elders en de groei van bestaande bedrijven een aarzeling vertoont is het noodzakelijk om ook andere wegen te bewandelen om tot extra groei van de werkgelegenheid te komen. Het stimuleren tot het starten van een eigen onderneming c.q. het verminderen van (onnodige) drempels bij het starten van een eigen bedrijf is daarin een belangrijk instrument. In het verleden heeft de provincie zich niet onbetuigd gelaten als het ging om starters. In het bijzonder genoemd kunnen worden het bieden van financiële faciliteiten en faciliteiten op het gebied van startershuisvesting. Vanaf eind jaren tachtig tot de start van het Europese Programma in 1994 heeft de provincie een eigen startersbeleid gevoerd, dat daarna is opgegaan in het Europese Programma (1994-1999) en Europese Vervolg Programma (2000-2006)¹. Via projecten uit dit programma zijn starters verder bediend.

De centrale vraag in de beleidsnotitie luidt:

Op welke wijze kan de provincie starters stimuleren, teneinde extra werkgelegenheid te creëren i.c. welke acties kan de provincie, aanvullend op al bestaande initiatieven, ondernemen teneinde het aantal geslaagde starters te laten toenemen en de kwaliteit van de starter te verhogen?

Om deze vraag te kunnen beantwoorden moeten eerst de volgende deelvragen worden beantwoord:

- Welke knelpunten ondervinden starters?
- Welk beleid heeft de provincie in het verleden gevoerd en wat zijn de ervaringen hiermee?

¹ Het Europese Vervolg Programma voor Flevoland wordt beschreven in het Enig Programmerings Document (EPD).

- Wat is het vigerende beleid van de provincie op het terrein van starters?
- Welke andere instanties zijn actief op het gebied van starters en welke activiteiten ontplooiën zij?

1.3 Doel

Het primaire doel van de startersnotitie is te komen tot meer werkgelegenheid door het vergroten van het aantal starters en het verbeteren van hun slaagkans. Hierbij wordt onderscheid gemaakt naar vier fasen, te weten: bewustwording, prestarter, starter en doorstarter en de belangrijkste knelpunten die starters ondervinden. Daarnaast wordt gekeken naar diverse doelgroepen starters, zoals technostarters, allochtone starters en vrouwen en de knelpunten die zij ondervinden. Tevens worden de overlap en witte vlekken in de dienstverlening van de verschillende instanties voor starters in beeld gebracht. Op basis hiervan kan de speelruimte van de provincie (nader) worden bepaald en kan worden aangegeven welk type projecten het meest bijdraagt aan het “afleveren” van geslaagde starters. Een jaarlijks op te stellen uitvoeringsprogramma is het sluitstuk van het provinciale startersbeleid.

1.4 Opbouw Notitie

De notitie begint in hoofdstuk 2 met een literatuurverkenning, waarbij ook achtereenvolgens wordt gekeken naar de te onderscheiden startfasen en verschillende doelgroepen. De problemen die starters in hun algemeenheid en de specifieke doelgroepen in het bijzonder hebben worden voorts beschreven. Een statistische analyse van het aantal en de kenmerken van starters in Flevoland en Nederland wordt gemaakt in hoofdstuk 3. Hierin wordt eveneens het onderscheid gemaakt tussen de prestarter en de starter. De Flevolandse situatie van instanties die zich bezig houden met starters wordt beschreven in hoofdstuk 4. In hoofdstuk 5 komen de financiële mogelijkheden aan de orde die er binnen het Europese Vervolg Programma (EVP) zijn voor het stimuleren van het aantal en het verbeteren van de slaagkans van starters. De conclusies uit de voorgaande hoofdstukken en de gewenste beleidsrichtingen, inclusief een aantal uitvoeringsacties naar fase en doelgroep komen aan de orde in hoofdstuk 6.

2 Literatuurverkenning

2.1 Inleiding

Voor het opstellen van een provinciaal startersbeleid is het van belang enig inzicht te hebben in het startproces, de verschillende typen starters, de behoeften van starters en de knelpunten die zij ervaren bij het opzetten van hun bedrijf. In dit hoofdstuk wordt nader ingegaan op bovengenoemde onderwerpen. Het hoofdstuk sluit af met enkele conclusies die dienen als input voor de provinciale insteek in hoofdstuk 6.

2.2 De startfasen

Het startproces kent verschillende fasen. In de literatuur wordt veelal een driedeling gemaakt. Gelet op de beleidsimplicaties is in dit kader echter gekozen voor een vierdeling waarbij een bewustwordingsfase is toegevoegd.

1. Bewustwordingsfase. Deze fase is gericht op groepen mensen die nog niet met het idee rondlopen een eigen bedrijf te beginnen. Het betreft hier vooral leerlingen (basisonderwijs) en studenten (vervolg- en beroepsopleiding). Er kunnen diverse activiteiten ontplooid worden om ondernemerschap als een reëel alternatief aan te bieden voor het (gaan) werken in loondienst.
2. Prestartfase. Prestarters zijn mensen die met het idee rondlopen een eigen bedrijf te beginnen, maar die zich nog niet hebben laten registreren als ondernemer bij de Belastingdienst en of zijn ingeschreven bij de Kamer van Koophandel (K.v.K.) (indien van toepassing). In de tijd loopt deze fase van enkele jaren tot soms enkele maanden voor de feitelijke start.
3. Startfase. Starters zijn daadwerkelijk begonnen in hun eigen bedrijf en zijn hierin minimaal 1225 uur per jaar werkzaam. Inschrijving heeft plaatsgevonden bij de K.v.K. (indien van toepassing), de Belastingdienst en het Uitvoeringsorgaan Werknemers Verzekeringen (UWV) (indien van toepassing). Grosso modo loopt de startfase vanaf het moment van inschrijving bij de bovengenoemde instanties tot 3 jaar nadien.
4. Doorstartfase. Van een doorstarter is sprake tussen de 3 en 5 jaar na de start, veelal wanneer een bedrijf in een volgende fase komt, bijvoorbeeld uit de eigen woning naar een bedrijfspand, het aannemen van extra personeel, het doen van extra investeringen, etc..

2.3 Typen starters

Behalve naar startfase kunnen starters ook per doelgroep worden benaderd. In het innovatie- en technologiebeleid van overheden is er bijvoorbeeld veel aandacht voor technostarters en snelle groeiers. Niet alleen technostarters en snelle groeiers zijn belangrijk. In het arbeidsmarktbeleid is het gebruikelijk aandacht te hebben voor groepen met een grotere afstand tot de arbeidsmarkt, zoals allochtonen en arbeidsgehandicapten. Hoewel de vergelijking voor het starten van een eigen bedrijf niet helemaal opgaat, hebben groepen met een grotere afstand tot de arbeidsmarkt ook vaak extra problemen te overwinnen wanneer zij een eigen bedrijf willen starten. Een doelgroepbenadering is aan te bevelen wanneer dit aansluit bij andere provinciale en of gemeentelijke beleidsuitgangspunten, zoals het vergroten van het aantal en de slaagkans van technostarters, het begeleiden van gehandicapten naar de arbeidsmarkt of het willen verlagen van de werkloosheid onder allochtonen. In dit kader kunnen de volgende doelgroepen worden onderscheiden:

a) Technostarters

Technostarters zijn kennisintensieve bedrijven die minder dan 3 jaar geleden zijn opgericht en die zich bezighouden met het voortbrengen van innovatieve processen en producten. Met kennisintensief worden (veelal) hoogopgeleide starters bedoeld die bovendien actief zijn met onderzoeks- en ontwikkelingsactiviteiten. Technostarters zijn nuttig voor het commercialiseren van publiek ontwikkelde

kennis. Zij creëren een vier keer zo hoge werkgelegenheidsgroei dan gewone starters die ook nog eens veelal hoogwaardig is. In het kader van het eind 2002 vastgestelde Regionaal Innovatie- en Technologieplan (RITP) wordt de komende jaren de nodige aandacht besteed aan het vergroten van het aantal en de slaagkans van technostarters in Flevoland (zie paragraaf 4.3).

b) Gazellen

Gazellen of snelgroeïende starters kunnen getypeerd worden als ondernemingen die in drie jaar tijd een jaarlijkse werkgelegenheidsgroei van 60% weten te realiseren en laten zich voor een deel vergelijken met de doorstarter. Gazellen worden echter door de grote vraag naar hun product “gedwongen” meer te investeren dan zij op dat moment aankunnen. De problemen van gazellen spitsen zich vooral toe op het financiële vlak en op organisatorische c.q. personele problemen. Het hebben van een vertrouwenspersoon die een helicopterview kan blijven houden over het bedrijf en organisatorische veranderingen kan begeleiden en die niet midden in de hectiek van het bedrijf zit kan een belangrijk hulpmiddel zijn voor dit soort bedrijven.

c) Spin-offs

Spin-offs zijn nieuwe, onafhankelijke bedrijven die met veelal met steun van het moederbedrijf door een vertrekkende werknemer zijn opgestart. De kersverse ondernemers krijgen vooral steun in de vorm van kennis en opdrachten van hun voormalige baas. Ongeveer een kwart krijgt ook financiële steun. Spin-offs zijn voor grotere (MKB) bedrijven een manier om hun relatie met de omgeving te verbeteren. Het moederbedrijf wint een waardevolle ‘vriend’ in haar netwerk, en krijgt daar flexibiliteit, strategische focus en verminderde onzekerheid voor terug. Immers de ondersteunde ex-werknemer is doorgaans een betrouwbare partner, en tegelijkertijd hoeft het moederbedrijf de risico's die de spin-off kiest niet zelf te nemen. De spin-off op zijn beurt kan meeprofiteren van de kennis, de relaties en de reputatie van het moederbedrijf. Spin-offs die lang worden ondersteund lijken het minder goed te doen. Het verbreden van de spin-off activiteit naar andere afnemers is dan ook een belangrijke primaire doelstelling zodat de afhankelijkheid van het moederbedrijf wordt verkleind. Omdat spin-offs veelal met de nodige steun van het moederbedrijf ontstaan vormen zaken als financiering en bedrijfsruimte een minder groot probleem. Het binnenhalen van nieuwe externe klanten en het netwerken is van groot belang voor dit soort bedrijven. Kruisbestuiving brengt het niveau verder omhoog en leidt tot nieuwe activiteiten.

d) Gehandicapten/ WAO'ers

Gehandicapten zijn voor een bepaald percentage arbeidsongeschikt en ontvangen van het UWV een uitkering. Afhankelijk van de situatie is deze aanvullend op een bijstandsuitkering, een Werkloosheidswetuitkering (WW) of een gedeeltelijk salaris. Vaker dan gemiddeld loopt deze groep aan tegen:

1. fysieke en of mentale beperkingen ten gevolge van hun gezondheid;
2. gebrek aan eigen vermogen als startkapitaal;
3. hogere investeringen door benodigde aanpassingen;
4. starre regelgeving van de uitkerende instanties.

Een project gericht op het starten vanuit deze doelgroep is een mogelijkheid om naast de algemene knelpunten bij de start van een eigen bedrijf extra aandacht te geven aan bovenstaande aspecten. Het UWV kent wel een starterskredietregeling die een deel van de startproblemen (gebrek startkapitaal) kan helpen voorkomen.

e) Bijstandsgerechtigden

Starten vanuit een werksituatie geeft de meeste kans op succes. Vanuit de WW wordt het al wat lastiger, en wanneer de bijstand is bereikt is het al een stuk moeilijker. De problemen bij het starten van een eigen bedrijf spitsen zich bij bijstandsgerechtigden vaker dan gemiddeld toe op:

1. een gebrek aan eigen vermogen voor het verkrijgen van een benodigd startkapitaal;
2. het ontbreken van ondernemersvaardigheden;
3. de starre regelgeving van de uitkerende instantie(s).

Binnen de bijstand kan de faciliteit Besluit Bijstandsverlening Zelfstandigen (BBZ) bijdragen aan het toch kunnen starten van de uitkeringsgerechtigde.

f) Allochtonen

Vanaf 1996 zijn de eisen op grond van het vestigingsbesluit bedrijven versoepeld. Vanaf dat moment is voor een behoorlijk aantal branches de eis voor een diploma Algemene Ondernemersvaardigheden (AOV) vervallen. Voor allochtonen, vooral eerste generatie Turken en Marokkanen, was het behalen van dit diploma een lastige zaak omdat een redelijk niveau Nederlands moest kunnen worden gesproken en geschreven. Per 1 januari 2001 is de wettelijke eis in het vestigingsbesluit, voor het AOV-diploma geheel komen te vervallen² en is het aantal allochtone starters opnieuw explosief gegroeid. Vooral in de grotere steden zijn veel bedrijven ontstaan die primair op de eigen allochtone bevolkingsgroepen gericht zijn, maar nu ook steeds meer autochtone klanten krijgen. Toch zijn er nog voldoende problemen over voor de allochtone starter. Ook zij hebben meer dan gemiddeld problemen met het kunnen inbrengen van voldoende eigen vermogen om de benodigde financiering rond te krijgen. Daarnaast breekt de relatieve onbekendheid met de regelgeving de allochtone starters vaker op. Projecten gericht op kwaliteitsverbetering van het ondernemerschap en financieringshulpmiddelen kan deze groep extra helpen.

g) Jongeren

De doelgroep jongeren kan op een tweetal manieren worden benaderd. Ten eerste bevinden zich in deze doelgroep een beperkt aantal prestarters. Deze groep heeft meer dan gemiddeld hulp nodig bij de verwerving van bedrijfskundige en ondernemersvaardigheden. Ook de mogelijkheden voor het verkrijgen van startkapitaal vormt een groter probleem dan voor de gemiddelde starter.

De tweede benaderingswijze van jongeren ligt vooral in de het proces van bewustwording. Voor veel leerlingen en studenten is het nog steeds een soort automatisme om na hun studie in loondienst bij een bedrijf of instelling te gaan werken. Door jongeren al tijdens hun opleiding in aanraking te laten komen met zelfstandig ondernemerschap, bijvoorbeeld middels miniondernemingen en praktijklessen over het starten van een eigen bedrijf, kan een belangrijke voedingsbodemp voor toekomstig ondernemerschap worden gecreëerd.

h) Vrouwen

Vrouwen maken een steeds groter onderdeel uit van de totale populatie starters. Vaker dan gemiddeld is er echter sprake van kleinschalige en parttime starters. Meer dan gemiddeld liggen de problemen in de kinderopvang. De gemeente Almere heeft voor dit soort gevallen een speciale kinderopvangmedewerker die helpt bij het organiseren van kinderopvang voor startende vrouwen.

2.4 *Behoeften van starters*

Een grote meerderheid van de prestarters (84%) gaat op zoek naar informatie over een of meer onderwerpen die te maken hebben met het starten van een eigen bedrijf (zie tabel 1). Primair is men geïnteresseerd in informatie over de commerciële mogelijkheden van het te starten eigen bedrijf (34% is op zoek naar branche-informatie). De behoefte van prestarters aan informatie over financiële zaken is met 15% nog niet erg groot.

Tabel 1 Informatiebehoefte van prestarters.

Geen behoefte	16%
Financiën	15%
Marketing	16%
Belastingen	22%
Regelgeving/ juridisch	23%
Branche-informatie	34%

Bron: EIM 2001.

² Ook ná 2000 moet nog steeds een vestigingsvergunning worden aangevraagd. De K.v.K. adviseert daarbij een ondernemersopleiding te volgen omdat uit onderzoek is gebleken dat een goede ondernemersopleiding de 'overlevingskans' in de eerste vijf jaar sterk doet toenemen. Afhankelijk van de branche (bouw, levensmiddelen, garagebedrijven en installatiebedrijven) moet voldaan worden aan eisen van bedrijfstechniek en vaktechniek.

De belangrijkste informatiebron van de prestarter is de K.v.K. In deze fase van het startproces worden de banken en de gemeenten nauwelijks door de prestarters als informatiebron geraadpleegd. Gezien de geringe behoefte aan informatie over financiële zaken is het niet verwonderlijk dat banken door slechts heel weinig prestarters worden geraadpleegd als informatiebron (zie tabel 2). De accountant, die ook als informatiebron voor financiële zaken kan worden geraadpleegd, is vaker in beeld dan banken.

Tabel 2 Informatiebronnen van prestarters.

Banken	6%
Gemeente	7%
Belastingdienst	15%
Accountant	16%
Gespecialiseerde instanties en organisaties	26%
Kamer van koophandel	49%

Bron: EIM 2001.

Bijna 70% van de prestarters denkt maximaal 45.454 euro nodig te hebben voor de financiering van hun bedrijf (zie tabel 3). De meeste prestarters (60%) denken het startkapitaal geheel zelf te financieren. De overige 40% denken aan financiering of medefinanciering door derden. De belangrijkste derden waar men aan denkt zijn de bank en familieleden. De prestarter die externe financiering wil hebben is vrijwel nooit een herstarter. Naar mate men behoefte heeft aan een groter startkapitaal heeft men vaker behoefte aan externe financiering. Met een groter kapitaalbehoefte gaat ook samen dat men vaker knelpunten ervaart om het bedrijf daadwerkelijk te starten, en dat de voorbereidingstijd langer duurt. Ruim 25% van de prestarters van wie de oriëntatiefase lang duurt (tot enkele jaren) zegt dat dit wordt veroorzaakt door problemen met de financiering. De meeste wijten de problemen aan de opstelling van de bank, in het bijzonder aan de onbekendheid van de bank met de branche waarin men het eigen bedrijf wil beginnen.

Tabel 3 Kapitaalbehoefte van prestarters.

Kapitaalbehoefte	Aandeel prestarters (%)
Tot 4.545 euro	28
4.545 tot 22.727 euro	30
22.727 tot 45.454 euro	11
45.454 euro of meer	31
Totaal	100

Bron: EIM 2001.

Als het voornemen om een eigen bedrijf te beginnen wordt omgezet in het daadwerkelijk beginnen van een eigen bedrijf heeft vrijwel iedereen behoefte aan informatie. Het zoekgedrag weerspiegelt dat men van oriënteren is overgegaan naar implementeren. Veel starters laten zich in deze fase over meer dan één onderwerp informeren (zie tabel 4). Branche-informatie neemt nog altijd een belangrijke plaats in, echter de behoefte aan informatie over het opzetten van een administratieve organisatie en fiscale zaken is nu het grootst. De behoefte aan informatie over financiering is in vergelijking tot de prestartfase toegenomen van 15% naar 34%. Daarnaast hebben starters behoefte aan informatie over (milieu)vergunningen, huisvesting en vestigingseisen.

Tabel 4 Onderwerpen waarover starters (tamelijk) veel informatie hebben ingewonnen.

Milieuvergunningen	11
Huisvesting	21
Overige vergunningen	25
Vestigingseisen	30
Financiën	34
Rechtsvorm/ juridisch	47
Markt/ afzet	48
Opzetten administratie	62
Fiscale zaken	73

Bron: EIM 2001.

Met de toegenomen informatiebehoefte neemt ook het aantal geraadpleegde en het gebruik van informatiebronnen toe (zie tabel 5). De K.v.K., de Belastingdienst, de accountant en de bank vormen de

belangrijkste informatiebronnen. Zowel de K.v.K. als de banken hebben in de loop der jaren steeds meer hulpmiddelen ontwikkeld waarvan de startende ondernemer gebruik kan maken, wat zich hier nu duidelijk weerspiegelt. Door de toegenomen informatie over (milieu)vergunningen, huisvesting en vestigingseisen worden gemeenten in deze fase van het startproces vaker als informatiebron geraadpleegd. Opvallend is dat Syntens slechts door een beperkt aantal starters (8%) wordt geraadpleegd als informatiebron. Dit hangt mogelijk samen met het relatieve lage aantal technostarters in Nederland.

Tabel 5 Informatiebronnen van starters.

IMK, IC, Syntens	8%
Gemeenten: de Gemeentelijke Sociale Dienst (GSD)	10%
Gemeenten: andere diensten	19%
Branche- en beroepsorganisaties	30%
Bank	61%
Accountant	71%
Belastingdienst	76%
Kamer van Koophandel	91%

Bron: EIM 2001.

Als het daadwerkelijk tot een start komt, blijkt dat veel meer starters het bedrijf beginnen met een lager startkapitaal dan dat men in de prestartfase nodig dacht te hebben. Van alle starters start 82% het bedrijf met minder dan 22.727 euro. Slecht 1 op de tien starters begint met een startkapitaal van 45.454 euro of meer. De gemiddelde hoogte van het startkapitaal is in de loop van de jaren negentig van de vorige eeuw niet toegenomen. Wel investeerden starters in die periode kort na de start vaker extra middelen. Uiteindelijk begint 68% van de starters het bedrijf alleen met eigen geld en 10% met alleen geleend geld. Het aandeel van deze laatste groep is in de loop van de jaren negentig verdubbeld. De belangrijkste externe financier is de bank. Voor 8% van de starters vormde de houding van de bank echter een ernstig knelpunt.

Tabel 6 Omvang van het startkapitaal.

Kapitaalbehoefte	Aandeel starters (%)
Tot 4.545 euro	46
4.545 tot 22.727 euro	36
22.727 tot 45.454 euro	9
45.454 euro of meer	9
Totaal	100

Bron: EIM 2001.

2.5 Startproblemen en oorzaken

De belangrijkste knelpunten die prestarters ondervinden tijdens het proces om hun bedrijf te starten hebben te maken met:

1. regelgeving;
2. het financieren van de start;
3. het vinden van goede huisvesting.

De doorstarters laten, gemeten 3 jaar na de start, de volgende belangrijkste knelpunten zien:

1. de personeelsvoorziening;
2. de vestigingsplaats;
3. de bedrijfsruimte.

Naast bovengenoemde knelpunten speelt voor een behoorlijke groep starters het gebrek aan netwerken en ondernemersvaardigheden een belangrijke rol. Oorzaken voor de knelpunten die startende ondernemers tegenkomen zijn er legio. Voor een deel zit dat in de persoonlijkheidskenmerken van de starter. Niet iedereen is een geboren ondernemer. Ook heeft de gemiddelde starter op school niet geleerd wat je moet doen om een eigen bedrijf te beginnen. In het onderwijs is nog veel te weinig aandacht voor het zelfstandig ondernemerschap. Binnen Flevoland heeft momenteel alleen de Hogere Agrarische School in Dronten een minionderneming om een deel van hun studenten kennis te laten maken met het opzetten en runnen van een eigen bedrijf.

Op korte termijn zijn op rijksniveau het verder wegnemen van knelpunten op het gebied van regelgeving, het verbeteren van de financiële markt rond het opstarten van bedrijven en het verhogen van kennisoverdracht aan prestarters, starters en doorstarters, de belangrijke aandachtspunten van beleid. Op langere termijn is het verbeteren van de houding ten aanzien van ondernemerschap en mislukking, alsook het bewustzijn via het onderwijssysteem een belangrijke zorg, aldus het Ministerie van Economische Zaken. De provincie Flevoland kan in dit kader een aantal projecten provinciaal opzetten, zodat de doelstellingen van het rijksbeleid worden ondersteund.

2.6 Conclusies

In paragraaf 1.2 is een aantal deelvragen gesteld ter onderbouwing van de centrale vraag van de beleidsnotitie. Een van de deelvragen is: Welke knelpunten ondervinden starters?

De regelgeving, het financieren van de start en het vinden van goede huisvesting zijn voor (pre)starters in hun algemeenheid de belangrijkste knelpunten. Voor doorstarters liggen de knelpunten, gemeten 3 jaar na de start, vooral op het gebied van de personeelsvoorziening, de vestigingsplaats en de bedrijfsruimte.

Andere bevindingen zijn:

Bij de prestarters heeft 16% geen behoefte van informatie. Bij de starters daalt dit percentage tot bijna nul. Een deel van de starters bereid zich niet goed voor.

Het startkapitaal is vaak aanzienlijk lager dan wat de prestarter nodig denkt te hebben. Ligt hier een probleem waardoor meer starters gedurende de eerste 2 jaar financieel onderuit gaan of schatten prestarters het benodigde kapitaal te hoog in?

Prestarters, starters en doorstarters hebben een verschillende behoefte aan informatie. De informatievoorziening moet bij de startfase en als het even kan bij de betreffende doelgroep aansluiten om een optimale kwaliteit te kunnen waarborgen in de startersdienstverlening. Naast de startfasen kan de provincie een rol spelen bij het bewustwordingsproces en het bekender maken van het starten van een eigen bedrijf bij het grote publiek.

Behalve naar startfase dient er waar mogelijk ook gekeken te worden naar de specifieke noden van diverse doelgroepen. In het bijzonder die doelgroepen die extra problemen tegenkomen bij het starten van een eigen bedrijf. Randvoorwaarden voor een specifiek doelgroepenbeleid is de aanwezigheid van een minimum aantal starters per doelgroep (kritische massa). Daarnaast is het zinvol te onderzoeken of er ook koppelingen mogelijk zijn naar ander beleidsacties voor dezelfde doelgroep.

Scholing van ondernemerschap door middel van miniondernemingen in het (beroeps)onderwijs aan leerlingen en studenten is belangrijk om een tweetal redenen. Ten eerste brengt het de leerlingen en studenten kennis bij over het opzetten en runnen van een eigen bedrijf. Een aantal daarbij geleerde competenties, zoals initiatief nemen, plannen, doorzetten, onderhandelen, zijn ook zeer nuttig in een latere beroepszetting. Ten tweede geeft het studenten een bekend reëel alternatief voor het zoeken van een loondienstbetrekking. Ook opleidingen bedrijfskunde dragen bij aan ondernemerschap, evenals lezingen door praktijkondernemers of adviseurs uit het veld aan studenten.

3 Statistische analyse starters

3.1 Inleiding

In dit hoofdstuk wordt de ontwikkeling geschetst van het aantal starters in Nederland en Flevoland, waarbij de situatie in Flevoland wordt afgezet tegen Nederland. Daarnaast wordt aandacht besteed aan kenmerken van starters. Het hoofdstuk eindigt met een aantal conclusies welke mede richtinggevend zijn voor de provinciale insteek (hoofdstuk 6).

3.2 Ontwikkeling van het aantal starters in Nederland en Flevoland

Ondernemen is in. Bijna 90 procent van de Nederlandse bevolking staat positief tegenover het ondernemerschap. Een ruwe indicatie voor de mate van ondernemerschap in een land is het aantal mensen dat er over denkt een eigen bedrijf te beginnen (de prestarters). Het aantal potentiële ondernemers in ons land bedraagt 3,2% van de potentiële beroepsbevolking. Ongeveer een kwart van de prestarters blijkt daadwerkelijk van start te gaan.

Een directere indicator is het aantal daadwerkelijke starters³. Het aantal starters⁴ in Nederland is de afgelopen jaren, mede onder invloed van de gunstige conjunctuur, toegenomen van bijna 50.000 in 1997 naar ruim 63.000 in 2000⁵. De grote stijging van het aantal nieuwe bedrijven in de afgelopen jaren blijkt de overlevingskansen van nieuwe bedrijven niet negatief beïnvloed te hebben, en is in de tijd behoorlijk constant gebleven. Na 5 jaar bestaat in ons land nog ruim 60 procent van de nieuwe bedrijven, tegenover gemiddeld 50 procent in andere landen. Vanaf 2001 is het aantal starters echter aan het dalen. In 2001 waren er ruim 4.000 starters minder dan in 2000. In 2002 is het aantal starters uitgekomen op 54.000. Dit is een daling van ruim 8% ten opzichte van 2001. De teruggang van het aantal starters in Nederland vindt plaats in alle sectoren. De minder gunstige afzetverwachtingen is de belangrijkste oorzaak voor de teruggang. Zeer fors is de teruggang in het eerste halfjaar van 2002 in de transport en communicatiesector. De sterke groei in de communicatiesector is omgeslagen in een forse daling door de malaise in de communicatiesector als geheel. De tot voor kort sterke groei van het aantal zelfstandigen zonder personeel (ZZP'ers) in de bouwsector is behoorlijk aan het afzwakken. De teruggang van het aantal starters in de detailhandel en groothandel heeft een meer structureel karakter. In deze sectoren vindt een proces van schaalvergroting plaats, vooral ten gunste van het middenbedrijf.

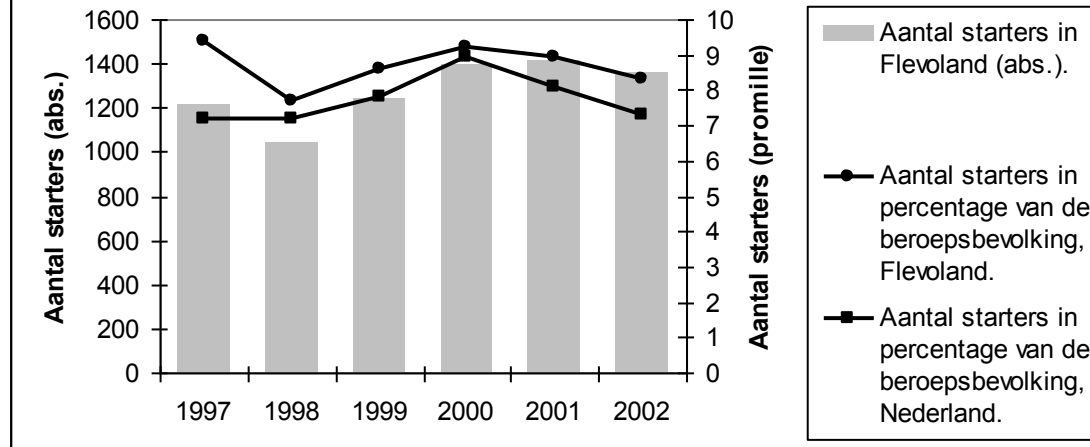
Het aantal startende ondernemingen in Flevoland (zie figuur 1) is de afgelopen jaren toegenomen van 1.200 in 1997 naar ruim 1.400 starters in 2001. In 2002 is het aantal starters in Flevoland licht gedaald en uitgekomen op 1355. Regionaal deden zich echter wel grote verschillen voor. Het aantal starters in Dronten en Lelystad daalde in 2002, terwijl het aantal starters in Almere, Zeewolde en Noordoostpolder steeg. Het aantal starters in Urk bleef gelijk.

³ Een nieuwe ondernemer (jonger dan 3 jaar) die een nieuwe activiteit voor eigen rekening en risico begint. Door het hanteren van deze definitie vallen een aantal die in sommige publicaties wel tot het begrip starter worden gerekend buiten beeld, zoals overnames, fusies, splitsingen en nevenvestigingen (dochters).

⁴ Aantal nieuwe bedrijven exclusief nevenvestigingen en dergelijke per 1 januari. Omdat sommige ondernemers met meerdere personen een bedrijf starten zijn er meer startende ondernemers dan startende ondernemingen. Het aantal startende ondernemers in Nederland bedroeg in 2000 volgens de K.v.K. ruim 70.000.

⁵ De gebruikte cijfers zijn afkomstige van de K.v.K. (Enquête Regionale Bedrijfs Ontwikkelingen) en hebben betrekking op natuurlijke personen welke zich verplicht moeten inschrijven in het Handelsregister van de K.v.K. en op het moment van inschrijving niet economisch actief zijn.

Aantal starters in Flevoland (abs.) en aantal starters als promillage van de beroepsbevolking 15-64 jaar, Flevoland en Nederland, 1997-2002

Binnen Nederland heeft Flevoland de hoogste startersquote (aantal starters / aantal ondernemingen). In de periode 1997-2001 bedroeg deze gemiddeld 8,6% in Flevoland tegenover 6,6%¹ landelijk). Een mogelijke verklaring voor dit verschil is de lage bedrijvendichtheid (aantal bedrijven per 1.000 inwoners) van het midden- en kleinbedrijf (MKB) in Flevoland (16,4% tegenover 20% landelijk). De ontwikkeling van het aantal bedrijven bevindt zich, vanwege de korte ontstaansgeschiedenis van de provincie, nog in een ontwikkelingsfase en het aantal bedrijven zal naar verwachting, met de gestaag toenemende bevolking, groeien. In de andere provincies varieerde dit cijfer in 2001 van 5,7% in Zeeland tot 7,6% in Utrecht. .

Wanneer het aantal starters gekoppeld wordt aan de beroepsbevolking is het verschil minder groot. In de periode 1997-2001 bedroeg het aantal starters per 1000 personen in de beroepsbevolking in Flevoland gemiddeld 8,7‰ tegenover 7,9‰ landelijk. Zowel Nederland als Flevoland blijft hiermee achter bij het gemiddelde van de Europese Unie (EU-15) van 11,4‰ (peildatum 1996).

Verdeling naar sectoren en gemeenten

Uit een analyse die de Flevolandse Kamer van Koophandel heeft gemaakt van de mutaties in het Handelsregister blijkt dat in 2001 driekwart van de Flevolandse starters een onderneming is begonnen in de detailhandel (13%), bouw (16%) persoonlijke diensten (11%), adviesdiensten (13%) of facilitaire dienstverlening (18%). Opvallend is dat het aantal starters in de sector facilitaire diensten zich duidelijk boven het landelijke beeld begeeft. Het aantal starters in horeca (3%), groothandel (7%) en adviesdiensten (13%) is in vergelijking met het landelijke aandeel lager. Het aantal starters in de industrie (4%) is gelijk aan het landelijke aandeel.

In 2001 begon ruim de helft van de 1410 starters in Almere (751), gevolgd door Lelystad (272), Dronten (149), Noordoostpolder (125), Zeewolde (65) en Urk (48).

Relatief weinig vernieuwende starters en snelle groeiers

Het aantal starters dat vernieuwende producten en diensten op de markt brengt is volgens het ministerie van Economische Zaken met 6%⁶ slechts een fractie van het totale aantal starters. Deze zogenaamde technostarters zijn cruciaal voor de kennisintensiteit van de Nederlandse economie: zij zorgen voor de verspreiding van nieuwe kennis en technologieën en voor nieuwe hoogwaardige werkgelegenheid. Een starter hoeft echter niet een technostarter te zijn om toch vernieuwend te zijn. Starters kunnen ook zogenaamde basistechnologieën zoals informatietechnologie, biotechnologie, medische technologie en milieutechnologie toepassen. Uit de EIM startercohorten 1994 en 2000 blijkt dat startende bedrijven slechts in geringe mate gebruik maken van 1 of meer van deze basistechnologieën. De enige uitzondering van

⁶ Uit onderzoek van het EIM blijkt dat onder de starters uit de periode 1998-2000 het aandeel technostarters blijft steken op 3%.

betekenis wordt gevormd door het gebruik van informatietechnologie. Informatietechnologie heeft onder de starters uit 2000 op veel ruimere schaal toepassing gevonden dan in 1994 het geval was. In veel gevallen gaat het eerder om standaard ICT-toepassingen dan om innovatieve ICT-ontwikkelingen. Als vernieuwing ruimer wordt gedefinieerd dan het toepassen van basistechnologieën, namelijk dat de producten of diensten van het bedrijf gebaseerd zijn op nieuwe technieken of technische uitvindingen valt op dat het aandeel van vernieuwende startende bedrijven in de loop van de jaren negentig wel toeneemt. Deze bedrijven kunnen echter eerder kenschets worden als snelle technologievolgers (early adapters) dan als pioniers. Naast een beperkt aantal technostarters kent Nederland in vergelijking met andere landen weinig snel groeiende starters (de zogenaamde gazellen). Gegevens over het aantal technostarters en snelle groeiers in Flevoland zijn vooralsnog niet voorhanden.

Spin-offs.

Spin-offvormen een andere belangrijke categorie starters. Er zijn in Nederland naar schatting zes à zeven duizend spin-offs per jaar. Dit is 10% van het totale aantal starters. De (spin-off) starters bevinden zich relatief vaak in de industrie, de zakelijke dienstverlening en de bouw en zijn innovatiever dan 'gewone' MKB-bedrijven. Ruim de helft van de starters heeft nieuwe producten op de markt gebracht en driekwart is vernieuwend bezig.

3.3 Kenmerken starters

Het belangrijkste motief van mensen om een eigen bedrijf te beginnen is het eigen baas willen zijn. Veel startende ondernemers beginnen het bedrijf kleinschalig. Bij de start van het bedrijf werkt één op de twee starters parttime (minder dan 30 uur) en combineert 25% van de ondernemers de werkzaamheden in het bedrijf met werkzaamheden in loondienst (de zogenaamde hybriden). Na drie jaar bedraagt dit percentage nog 15%. Mensen die bezig zijn met ondernemerschap worden gekenmerkt door hogere inkomens.

Bij de start heeft 90% van de ondernemers geen personeel in dienst. Slechts 20% van de starters streeft op middellange termijn (2 tot 3 jaar) naar uitbreiding van het personeelsbestand. Een zelfde percentage starters heeft na drie jaar vijf of meer medewerkers in dienst. Startende ondernemers zetten meer in op het verhogen van de productkwaliteit (55%), het verbeteren van het eigen vakmanschap (75%) en het behouden van een overzichtelijk bedrijf (82%) dan op groei. Het op de hoogte blijven van relevante ontwikkelingen en het participeren in relevante netwerken blijken tot de aspecten te horen die het perspectief op overleven van het bedrijf vergroten. De helft van de starters geeft aan dat kennis een zeer belangrijke productiefactor is voor het bedrijf.

Ruim een kwart van de starters in Nederland is vrouw (26% in 2001). In Flevoland starten naar verhouding meer vrouwen een eigen onderneming. Hun aandeel bedroeg in 2001 28%. In 2000 was het aandeel vrouwelijke starters in Flevoland nog 25%. Vrouwen zijn vooral in de leeftijd tussen 35 en 45 jaar bezig met ondernemerschap, terwijl voor mannen de meest voorkomende leeftijd tussen de 25 en 35 jaar ligt. De gemiddelde leeftijd waarop een starter in Flevoland begint is met 34,8 jaar iets lager dan het landelijke gemiddelde.

Het aandeel oudere starters (50 jaar of ouder) in Nederland is de laatste jaren licht toegenomen van 8% begin jaren negentig ongeveer 11% in 2000. Het zijn veelal mannen die op latere leeftijd een bedrijf beginnen. De oudere starters starten vaker dan hun jonge collega's vanuit negatieve overwegingen, zoals (dreigende) werkloosheid.

Van de startende ondernemers in Flevoland in 2001 is 19% (288) van niet-Nederlandse afkomst, een lichte stijging ten opzichte van 2000 en vergelijkbaar met het landelijke aandeel van 18%. Van deze groep start bijna 90% in Almere of Lelystad. Een belangrijk deel van de starters van niet-Nederlandse afkomst is in Marokko, Turkije of Suriname geboren. Samen zijn deze landen goed voor 40% van de niet-Nederlandse starters. Starters van niet-Nederlandse afkomst beginnen relatief vaak een onderneming in de sectoren groothandel, detailhandel, horeca, vervoer en facilitaire diensten. Opvallend is ook het grote aandeel starters in Flevoland van niet-Nederlandse afkomst in de industrie (21% van de starters in de industrie tegenover 16% landelijk). Relatief weinig starters van niet-Nederlandse afkomst beginnen een onderneming in de sectoren landbouw en visserij en adviesdiensten.

3.4 Conclusies

- Het aantal starters in Nederland neemt sinds 2000 vanwege de verslechterde economische situatie in snel tempo af. In 2002 waren er 15% minder starters in Nederland dan in 2000, terwijl in Flevoland het aantal starters in deze periode slechts met 3% afnam.
- Flevoland kende in potentie in 2002 5.300 starters. Hiervan is ongeveer een kwart tot een start gekomen.
- Flevoland heeft nog een inhaalslag te maken in het aantal bedrijven in de provincie ten opzichte van de rest van Nederland.
- Starters beginnen vaak alleen en zijn dat na 3 jaar vaak nog steeds (80%).
- 19% van de starters is allochtoon en 28% van de starters is vrouw.

4 De situatie in Flevoland

4.1 Inleiding

Het hoofdstuk begint met een korte terugblik naar het gevoerde provinciale startersbeleid. Vervolgens wordt aandacht besteed aan huidige situatie in Flevoland, waarbij achtereenvolgens in wordt gegaan op het huidige provinciale beleid, het beleid van de gemeenten en de inspanningen van de overige stakeholders. Daarnaast wordt een korte samenvatting van het startersbeleid van de nationale overheid en de overige provincies gegeven. Het hoofdstuk eindigt met een aantal conclusies. Deze conclusies geven een beeld van de witte vlekken in de dienstverlening aan starters in Flevoland en vormen een belangrijk deel van de input voor het provinciale beleidskader in hoofdstuk 6.

4.2 Gevoerd provinciaal beleid

In het verleden heeft de provincie zich niet onbetuigd gelaten als het ging om starters. In september 1988 hebben Provinciale Staten van Flevoland ingestemd met het provinciale startersbeleid voor de jaren 1988 – 1991. De kern van dat provinciale startersbeleid betrof:

1. het opzetten van een coördinatie- en begeleidingspunt in het Centrum voor Ondernemend Flevoland ten kantore van de Kamer van Koophandel (K.v.K.);
2. het subsidiëren van de bedrijfshuisvesting ten behoeve van de startende ondernemer;
3. het verstrekken van risicodragend kapitaal in de vorm van leningen; het vormen van een fonds ter (gedeeltelijke) afdekking van de daaraan verbonden risico's;
4. het opzetten van een wervingscampagne;
5. het bevorderen dat adequate woonruimte kan worden aangeboden, ingeval de starter besluit tot vestiging in Flevoland.

Voor de planperiode 1988 – 1991 was een bedrag beschikbaar van €255.000,-- euro (fl.565.000,--). Daarnaast kon tot een bedrag van ruim € 900.000,-- euro risicodragend kapitaal worden verstrekt en werd het Fonds afdekking risicodragend kapitaal verhoogd met ruim € euro 450.000,-- (fl. 1.000.000, --).

4.3 Huidige provinciale beleid

De uitvoering van het startersbeleid is medio jaren negentig ondergebracht in het Europese Programma 1994 – 1999. Daarbinnen zijn de nodige projecten uitgevoerd, zoals het instellen van onafhankelijk werkende fondsen voor beginnende en groeiende ondernemingen (Het technofonds en MKB fonds). Binnen het eerste EPD was verder de nodige aandacht voor starters door subsidies voor bedrijfsgebouwen. Tevens is het Flevoland Starters Traject (FST) in werking gezet. In het Europese Vervolg programma 2000-2006 is de aandacht voor starters echter verminderd. Er zijn nog wel enkele projecten ontplooid, zoals het Starters Service Centrum (SSC) in Almere en het Equal project "Ondernemen als reëel alternatief", maar van een gericht en kaderstellend startersbeleid is geen sprake meer. Dit heeft tevens tot gevolg dat de beschikbare middelen voor starters in het EPD voor het overgrote deel nog aanwezig zijn en bij de "mid-term evaluatie" van het EPD verschoven dreigen te worden naar onderdelen waarvan wel goed gebruik wordt gemaakt.

In het Regionaal Innovatie en Technologieplan (RITP) en het Uitvoeringsprogramma (2002) van de provincie Flevoland is de doelstelling: "het vergroten van het aantal en de slaagkans van technostarters in Flevoland". De beleidsacties liggen op de volgende terreinen:

1. Het van de grond brengen van het programma voor kennisintensieve starters (KIS) van Syntens als omzetting van het FST. Aandacht gaat hierbij uit naar de bedrijfsvoering, de netwerken en de sociale impact op de mens als ondernemer.
2. Het Technofonds dat als risico kapitaalfonds in ieder geval tot 2006 kan worden ingezet.
3. Als aanvulling op het Technofonds wordt onderzocht of er een regionale bundeling van de financieringsbehoeften van technostarters mogelijk is met de middelen van 'informal investors', onder de noemer money meets ideas.
4. De mogelijkheid wordt nagegaan om te komen tot een starterscoördinatiepunt Flevoland. De bedoeling daarvan is dat er één centrale of uniforme intake van (techno)starters plaats vindt.

5. Op het terrein van huisvesting wordt binnen het RITP gestreefd de volgende initiatieven van de grond te trekken:
 - Facility sharing. Dit project is er op gericht om technostarters beter toegang te bieden tot de bestaande onderzoeks- en testfaciliteiten van de publieke kennisinfrastructuur en grote bedrijven.
 - Het realiseren van een Technostartersgebouw met faciliteiten voor onderzoek en het testen van producten (een soort TNO test laboratorium).
6. Het opzetten van een coaching-project voor technostarters met advies en begeleiding vanuit kennisinstellingen en bedrijven.
7. Het opzetten van een Technostarters Intranet.
8. Projectonderwijs en Technostarters.
9. Regionaal samenwerkingsverband Technostarters. Hierbij wordt met Utrecht en eventueel Noord-Holland gekeken in hoeverre via samenwerking meer publieke kennis vanuit de kenniscentra beschikbaar gesteld kunnen worden voor Technostarters.

4.4 De situatie in de gemeenten

In Flevoland hebben de meeste gemeenten in het Collegeprogramma geen specifiek startersbeleid geformuleerd. Dronen en Almere zijn de uitzonderingen die er wel iets over hebben gezegd. Uit het feit dat vier van de zes Flevolandse gemeenten geen specifieke aandacht hebben voor startende ondernemers in de Collegeprogramma's, kan de conclusie worden getrokken dat het onderwerp kennelijk nog niet voldoende gewicht heeft in die gemeenten om er separaat aandacht aan te besteden.

De startersbegeleiding in de Flevolandse gemeenten wordt overzichtelijk aangeboden in tabel 7. Vervolgens wordt gedetailleerd per gemeente de situatie beschreven.

Tabel 7 Een overzicht van starters en startersbegeleiding in de Flevolandse gemeenten.

	Urk	Zeewolde	Dronten	Lelystad	Almere	Noordoostpolder
Starters 2001	48	65	149	272	751	125
Voorlichting	Loketfunctie Spreekuur K.v.K.	Loketfunctie Spreekuur K.v.K.	Loketfunctie Spreekuur K.v.K.	Loketfunctie Spreekuur K.v.K.	Financier Spreekuur K.v.K.	Loketfunctie Spreekuur K.v.K.
Huisvesting	Verwijsfunctie Bemiddelaar	Verwijsfunctie	Verwijsfunctie	Verwijsfunctie Bemiddelaar	Initiator Bemiddelaar Financier	Initiator Verwijsfunctie Bemiddelaar
Ondernemers- Netwerken	Verwijsfunctie	Verwijsfunctie	Verwijsfunctie	Initiator Verwijsfunctie	Initiator	Verwijsfunctie
Ondernemers- Loket	Fysieke Loketfunctie		Virtueel en Centrale Balie in de maak. Back-office (toekomst BBZ)	(Virtueel, beperkt) Organisator back-office	Virtueel Loketfunctie Organisator back-office	Loketfunctie Organisator back- office
Begeleiding en scholing	Verwijsfunctie	Verwijsfunctie	Verwijsfunctie	Verwijsfunctie	Financier	Verwijsfunctie
Overig			Uitbreiding mogelijkheden bedrijf/ wonen		Starters Service Centrum	

Uit de bovenstaande tabel zijn de volgende algemene conclusies te trekken:

- Voor eerstelijns voorlichting en advies worden starters door gemeenten, Almere uitgezonderd, verwezen naar de K.v.K., die een groot bereik heeft onder startende ondernemers;
- De gemeenten hebben gevorderde plannen om de bijstandsverlening voor zelfstandigen regionaal uit te voeren, Lelystad heeft zich aangeboden als regionale uitvoerder;
- Almere heeft een laagdrempelige Startersservicecentrum ingericht, waarvan de uitvoering is overgedragen aan een private partij STEW (advies & training kleinbedrijf), hier wordt eveneens samengewerkt met de K.v.K.;
- Voor kansarme starters is een regionaal project: "Ondernemen als reëel alternatief" door het Regionaal Platform Arbeidsmarkt (RPA) geïnitieerd. Hieraan nemen de gemeenten Noordoostpolder en Almere deel.

4.4.1 Almere

De gemeente Almere kent, net als de overige gemeenten voor starters vanuit de bijstand het Besluit Bijstandverlening Zelfstandigen (de BBZ-regeling). Daarnaast helpt de gemeente Almere via het startersloket bij het vinden van een geschikte plek voor het bedrijf, mits het ondernemingsplan en de financiële plannen helemaal rond zijn. Als dit stadium nog niet is bereikt kan contact worden opgenomen met het Startersservicecentrum Almere (SSC). Daar vindt startersbegeleiding plaats met betrekking tot alle voorbereidingen die nodig zijn.

Het SSC kent:

- een inloopspreekuur;
- een telefonisch spreekuur;
- e-mail advies;
- adviesgesprekken met enkele gratis adviesgesprekken.

Almere heeft verder zogenaamde Woon-werkpanden. Dit zijn woningen met bedrijfsruimte in Almere op de kleinschalige binnenstedelijke bedrijventerreinen. Ook op het terrein van de kinderopvang is iets geregeld. Een gemeentelijke accountmanager kinderopvang helpt startende ondernemers bij de kinderopvang in Almere op weg. Het Informatiepunt Bedrijfshuisvesting Almere (IBA) is bedoeld voor bedrijven die het plan hebben om zich in Almere te gaan vestigen en voor Almeerse bedrijven met herhuisvestingplannen. Het betreft een compleet aanbod van bedrijfsonroerend goed dat beschikbaar is in Almere.

Het IBA is een unieke samenwerking tussen overheid en bedrijfsleven in Almere. Alle bedrijfsmakelaars werkzaam in Almere, bouwers, beleggers, projectontwikkelaars, woningbouwverenigingen en de gemeente Almere participeren.

4.4.2 Zeewolde

De gemeente Zeewolde kent de BBZ-regeling en verwijst starters door naar de K.v.K. en kent een K.v.K. spreekuur.

4.4.3 Dronten

De gemeente Dronten kent eveneens de BBZ-regeling en verwijst starters door naar de K.v.K.. Daarnaast is de startersproblematiek in Dronten ook vanuit een ruimtelijk ordeningsperspectief benaderd door de opstelling van een "bedrijf aan huis beleid". Hierin krijgen startende ondernemers ruimere mogelijkheden om (tijdelijk) thuis met het bedrijf te beginnen dan op grond van het bestemmingsplan mogelijk lijkt.

4.4.4 Lelystad

Lelystad kent evenals Zeewolde de BBZ-regeling en de doorverwijzingsfunctie naar de K.v.K.. Daarnaast is Lelystad trekker in het regionaal opzetten van een bureau om de BBZ-regeling gezamenlijk met een aantal gemeenten te gaan uitvoeren.

4.4.5 Noordoostpolder

In de Noordoostpolder zien we ook de BBZ-regeling. Daarnaast beschikt de gemeente over een bedrijfsverzamelgebouw en organiseert de K.v.K. er wekelijks een (starters)spreekuur.

4.4.6 Urk

De gemeente Urk kent net als Zeewolde de BBZ-regeling en het spreekuur en de doorverwijzing naar de K.v.K..

4.5 De BBZ-regeling

Het Besluit Bijstandsverlening Zelfstandigen is een uitkering voor zelfstandigen die niet zelf in hun levensonderhoud kunnen voorzien, die een startkapitaal voor hun bedrijf nodig hebben en die een aanvulling op het bedrijfskapitaal nodig hebben.

Een zelfstandige wordt binnen de regeling gedefinieerd als iemand die niet in loondienst is, maar het inkomen verdient met een eigen bedrijf of een zelfstandig beroep die tussen de 18 en 65 jaar oud is en minimaal 1225

uur per jaar in het eigen bedrijf of zelfstandige beroep werkt. Als de partner meewerkt in het bedrijf, dan is de verdeling minimaal 525 uur door de partner en 875 uur door de zelfstandige. Verder moet de zelfstandige voldoen aan de wettelijke eisen voor het uitoefenen van zijn beroep of bedrijf, bijvoorbeeld het bedrijf is in Nederland rechtmatig gevestigd.

De regeling kent de volgende uitkeringsvormen:

- *Periodieke uitkering* (bijzondere bijstandsuitkering, woonkostentoeslag, bijstandsuitkering);
- *Startkapitaal*. Dit is een lening van maximaal € 18.150,- (fl. 40.000,-) per bedrijf die met rente terugbetaald moet worden. Het bedrag is bedoeld voor aanschaf van onder anderen machines, inventaris en dergelijke;
- *Bedrijfskapitaal*. Dit is een lening van maximaal € 137.500 (fl. 303.000,-) per bedrijf, die met rente terugbetaald moet worden. De lening is bedoeld voor het in stand houden van een levensvatbaar bedrijf, voor het doen van investeringen of voor herfinanciering van kortlopende schulden.

4.6 De situatie bij de overige stakeholders

4.6.1 VNO-NCW

Uit onderzoek van VNO-NCW en het Economisch Instituut voor het Midden- en kleinbedrijf (EIM) blijkt dat een (hoge) vooropleiding geen garantie biedt voor het slagen als ondernemer. Deze moet zich grondig voorbereiden. Vanuit die gedachte hebben VNO-NCW, MKB-Nederland, brancheorganisaties en de Kamers van Koophandel de opleiding 'Startend Ondernemer' opgezet, als vervanging van de opleiding "Algemene Ondernemersvaardigheden" (AOV). De lesstof bevat kennis en vaardigheden op het gebied van organisatie, administratie, marketing, financiering en het opstellen van een ondernemingsplan. Het niveau is vergelijkbaar met dat van de AOV. De cursus wordt veelal gegeven door mensen uit de praktijk, die de herkenbaarheid voor de cursisten vergroot. Deelname aan de cursus is in de nieuwe situatie vrijwillig, wat te merken is in het aantal aanmeldingen. De opleidingsinstituten noteerden 90 procent minder aanmeldingen in vergelijking met de verplichte AOV. De opleiding 'Startend Ondernemer' is te volgen bij zowel brancheorganisaties als bij particuliere opleidingsinstellingen.

4.6.2 Syntens

LiveWIRE is een project van Shell, uitgevoerd door Syntens en bedoeld voor ondernemers in leeftijdscategorie tussen 18 en 35 jaar. LiveWIRE is gericht op het actief stimuleren van nieuw ondernemerschap. In deze leeftijdscategorie heeft een jonge ondernemer over het algemeen weinig tot geen ondernemerservaring opgedaan. Door voorlichting, intensieve begeleiding en het aanbieden van een uitgebreid netwerk van deskundigen wordt de slagingskans voor jonge, vernieuwende ondernemers aanzienlijk vergroot. Deelnemers aan LiveWIRE krijgen de kans met hun ondernemingsplan mee te dingen naar een geldprijs van € 10.000,-. De doelstellingen van LiveWIRE zijn het bieden van voorlichting en het stimuleren van het vernieuwende ondernemerschap onder jonge mensen, als alternatief voor een baan in loondienst. Daarnaast is het doel de slagingskans van deze jonge vernieuwende ondernemers én hun aantal te vergroten, om zo de economische positie van Nederland te versterken. LiveWIRE wordt in 2002 als een 'pilotproject' uitgevoerd in drie regio's, te weten Noord-Holland, Zuid-Holland en Flevoland/ Utrecht.

4.6.3 The Start up Factory (TSF)

TSF zet innovatieve ideeën van de top 100 Nederlandse bedrijven in alle sectoren versneld om in kansrijke ondernemingen. Innovatie was en is nog altijd de sleutel tot *winstgevende omzetgroei*. Maar hoe? Externe innovatie door middel van acquisities wordt meer en meer als duur en risicovol ervaren, interne innovatie op basis van eigen Research & Development (R&D) vaak als te traag en 'meer van hetzelfde'. Succesvolle innovatie vraagt om specifieke vaardigheden en omstandigheden die binnen grote bedrijven vaak niet meer of in onvoldoende mate voorhanden zijn: ondernemerschap en realisatiekracht in een 'entrepreneurial' omgeving. TSF initieert en bouwt ondernemingen rond nieuwe businessconcepten. Zij investeert risicodragend in deze ondernemingen en blijft eindverantwoordelijk voor het resultaat. Op deze wijze worden groeikansen optimaal benut. TSF stelt kapitaal en advies beschikbaar aan de jonge ondernemingen en omschrijft zichzelf kernachtig als 'business accelerator'. Ondernemers kunnen op maandbasis een volledig

ingericht kantoor huren. De kosten zijn € 450,- (fl. 1000,-) per maand per werkplek. Starters kunnen ook gebruikmaken van gemeenschappelijke ruimten en diensten. TSF biedt de beginners sales & marketing expertise, human resource management, juridisch-, fiscaal-, financieel- en managementadvies.

4.6.4 Kamer van Koophandel

De K.v.K. geeft via haar startersdesk informatie over starten, voorlichting en verzorgt cursussen. De K.v.K. komt wekelijks in elke gemeente met een spreekuurbalie. Starters kunnen verder brochures aanvragen zoals "het Ondernemingsplan", "Starters op weg naar een eigen bedrijf" en de e-school-cursus "Interactief van start". Verder kan via de website van de Kamer de nodige informatie worden gedownload, zoals bronnen voor markt- en branche-informatie, het ondernemingsplan etc.. Ook kunnen relevante seminars en cursussen worden gevolgd (Commercieel plan en marktonderzoek, Start een eigen bedrijf, Ondernemingsplan seminar). Verder wordt voorlichting op maat gegeven door de startersvoorlichter (Oriëntatie op de start, Freelance werken).

Op de nieuwjaarsreceptie 2003 heeft de voorzitter van de K.v.K. Flevoland uitgesproken dat de K.v.K. een coördinerende rol ambieert bij de bediening van starters.

4.6.5 Uitvoeringsinstantie Werknemersverzekeringen (UWV)

Het UWV heeft een regeling die gelijkenissen vertoont met de BBZ-regeling, namelijk het Starterskrediet Arbeidsgehandicapten. Van deze regeling kan gebruikt worden gemaakt door hun die een Wet op de Arbeidsongeschiktheidsverzekering (WAO), Wet Arbeidsongeschiktheidsverzekering Zelfstandigen (Waz), of Wet Arbeidsongeschiktheidsvoorziening Jonggehandicapten (Wajong) uitkering krijgen. In sommige gevallen kan ook bij ziekte met een Werkloosheidswet (WW) uitkering gebruik worden gemaakt van de regeling.

4.6.6 De Belastingdienst

Starters kunnen bij de Belastingdienst terecht voor alle fiscale vragen. De belastingdienst heeft een speciale startersdesk en geeft op regelmatige basis voorlichtingsavonden bij de K.v.K. voor (pre)starters. Elke starter die zich inschrijft krijgt een accountmanager toegewezen, waarbij de starter specifieke informatie kan krijgen.

4.7 *Landelijk beleid en het beleid van andere provincies*

Het ondernemerschap staat zoals opgemerkt de laatste jaren volop in de belangstelling en krijgt in brede kring waardering en erkenning. Hoewel het voor veel afgestudeerden (vooral HBO-ers en academici) nog een soort automatisme is om na hun studie in loondienst bij een (grote) werkgever te gaan, is er een (lichte) kentering zichtbaar. In een groter verband sprak weekblad Elsevier van de 'overgang van een managerseconomie naar een ondernemerseconomie'.

Ook de Nederlandse rijksoverheid erkent in haar beleid het belang van ondernemerschap. Ondernemerschap heeft een belangrijk welvaartverhogend effect: ondernemerschap zorgt voor flexibiliteit en vernieuwing (innovatie), fungeert als banenmotor van de economie, is een middel voor individuele ontplooiing en is een voertuig voor de economische participatie van vrouwen, arbeidsgehandicapten en minderheden. Daarnaast kan het ondernemerschap een positieve bijdrage leveren aan het oplossen van maatschappelijke vraagstukken en knelpunten.

Het ondernemerschapsbeleid van de rijksoverheid is voor een belangrijk deel ingegeven door de constatering dat de economische structuur internationaal verandert. In de nota 'De Ondernemende Samenleving' van het Ministerie van Economische Zaken (1999) wordt erop gewezen dat traditionele economische activiteiten in belang afnemen en dat de nadruk komt te liggen op hoogwaardige kennisactiviteiten. Hoewel in de nota wordt onderschreven dat ook vernieuwing binnen bestaande bedrijven belangrijk is, wordt in het bijzonder veel verwacht van de toestroom van startende ondernemers die gevestigde concurrenten prikkelt en uitdaagt tot vernieuwing. EZ zegt in de nota echter ook dat er in Nederland relatief weinig starters zijn die vernieuwende producten en diensten op de markt brengen. Technostarters vormen tegenwoordig naast de categorie van snelle groeiers een specifieke doelgroep van het nationale ondernemerschapsbeleid.

In het economische stimuleringsbeleid binnen de Nederlandse provincies neemt het stimuleren van ondernemerschap eveneens een belangrijke plaats in (zie bijlage 1). Veelal gebeurt dit in het kader van het innovatiebeleid. Het beleid van de provincies is stimuleren, voorwaardenscheppend en (bescheiden) faciliterend van aard en richt zich voornamelijk op:

- Het stimuleren van het aantal en het vergroten van de overlevingskans van kennisintensieve hoogwaardige (door)starters (de zogenaamde technostarters) en snelle groeiers (de zogenaamde gazellen) door het scheppen van randvoorwaarden op onder anderen het gebied van hoogwaardige huisvesting (bedrijfsverzamelgebouwen; scienceparken) en financiering (startersfonds/ participatiefonds);
- Betere afstemming/ coördinatie en benutting van bestaande initiatieven en instrumenten middels het opzetten c.q. bestendigen van een heldere adviesstructuur ((virtueel) starters- en of bedrijvenloket/ startersplatform);
- Stimulering van zelfstandig ondernemerschap in het onderwijs;
- Stimuleren van het aantal spin-offs van kennisinstellingen.

4.8 Conclusies

In paragraaf 1.2 is een aantal deelvragen geformuleerd. De deelvraag: “Welk beleid heeft de provincie in het verleden gevoerd en wat zijn de ervaringen hiermee?” is als volgt te beantwoorden.

De provincie heeft vanaf 1987 startersbeleid geëffectueerd. Er is in het bijzonder ingestoken op risicodragende financiering, goedkope huisvesting en het opzetten van een coördinatie- en begeleidingspunt bij de K.v.K.. De positieve ervaringen hebben er toe geleid dat de leningen voor de bedrijfshuisvesting van startende ondernemers zijn gecontinueerd voor de periode 1992 – 1994. In het Europese Programma 1994 – 1999 is het startersbeleid geïncorporeerd in het kapitaalfonds voor beginnende en groeiende ondernemingen (EPD, 1994 – 1999, maatregel II.B.1.5.A). Binnen het Europese Programma zijn wel startersprojecten ontstaan, maar die zijn voor een deel buiten de provincie om uitgevoerd en geïnitieerd.

De deelvraag: “Welk vigerend beleid heeft de provincie op het terrein van starters?” is als volgt te beantwoorden:

Er is eigenlijk momenteel geen echt provinciaal beleid gericht op startende ondernemingen. Hooguit bevat het Europese Vervolg Programma (EPD 2000-2006) aanknopingspunten voor ondersteuning van starters. Binnen het Innovatie- en technologiebeleid (RITP 2000-2006) is wel uitgebreide aandacht voor technostarters. Er loopt momenteel een internationaal Equal project “Ondernemen als reëel alternatief” onder regie van het Regionaal Platform Arbeidsmarkt (RPA), waarbij de provincie betrokken is.

De deelvraag: “Welke andere instanties zijn actief op het gebied van starters en welke activiteiten ontplooiën zij?” is als volgt te beantwoorden:

De meeste gemeenten hebben geen specifiek beleid voor startende ondernemers. Gemeenten kunnen via ruimtelijk ordeningsbeleid speciale bestemmingsplannen creëren voor woon-werk eenheden. Ook kan er een beleid worden ontwikkeld dat door bestemmingsplannen heen loopt en, onder voorwaarden, de mogelijkheid biedt aan starters om gedurende een bepaalde periode vanuit de thuissituatie te starten.

Prestarters worden bijna zonder uitzondering door gemeenten verwezen naar de K.v.K.. In Almere speelt het SSC deze rol. De K.v.K. organiseert het nodige voor starters en doet veel aan voorlichting. Dit lijkt vaak ten koste te gaan van de diepgang. Starters zijn van mening dat ze met hun specifieke vragen niet terecht kunnen bij de K.v.K.. Instanties als Syntens, of de huisaccountant van de (techno)starters zijn bijvoorbeeld meer toegerust om de diepte in te gaan.

Er lijkt weinig coördinatie te zijn tussen de verschillende instellingen en initiatiefnemers. De K.v.K. ambieert een centrale rol, maar het netwerk tussen alle adviseurs voor starters is nog onvoldoende geweven. De starter bewandelt een weg naar de benodigde informatie, maar voelt zich vaak van het kastje naar de muur gestuurd. De doorverwijzingen moeten zo doelmatig mogelijk plaatsvinden.

Om starters goed te kunnen adviseren is het van het grootste belang dat het startersnetwerk elkaar kent en dat men van elkaar weet wat de andere spelers doen. De “adviseurs adviseren” kan bijvoorbeeld plaatsvinden op te organiseren dagen voor intermediairs, waar de sleutelspelers een presentatie geven van het werk dat ze doen.

5 Middelen

5.1 Inleiding

In dit hoofdstuk wordt ingegaan op de financiële mogelijkheden voor het ontwikkelen van projecten voor starters. Daarbij wordt primair gekeken naar de mogelijkheden binnen het Europese Vervolgprogramma (EPD 2000 – 2006), aangezien de beschikbare middelen bij de verschillende stakeholders voor startersprojecten op deze wijze kunnen worden vergroot.

5.2 Europese middelen binnen het EPD

Het EPD 2000-2006 heeft als streven dat het aantal bedrijven gedurende de projectperiode stijgt met 5.500 vestigingen. Dit betreft startende ondernemingen en vestigingen die van elders (binnen- en buitenland) naar Flevoland migreren. Deze doelstelling is op grond van de huidige kennis zonder aanvullend beleid haalbaar. Het aantal starters zal geleet op de stijging van de beroepsbevolking in Flevoland, eerder een stijgende dan een dalende tendens vertonen. De economische teruggang sinds 2000 zwakt deze tendens echter af, en zorgde in 2001 en 2002 zelfs voor een (tijdelijke) lichte daling van het aantal starters in Flevoland. Wanneer we het jaar 2002 nemen met 1355 starters en dit vermenigvuldigen met 5 jaar komen we op 6.775 starters. Tellen we daar nog ruim 200 nieuwe vestigingen (het migratiesaldo) van buiten Flevoland bij op, dan moet met een goed startersbeleid minimaal 7.000 nieuwe vestigingen in de programmaperiode 2000-2006 haalbaar zijn.

Voor starters is geen speciale maatregel binnen het EPD 2000-2006. Van een aantal doelstellingen binnen het EPD kunnen ook projecten voor starters gebruik maken. Ter versterking van de productiestructuur is een scala van maatregelen, die deels binnen het Europese Fonds voor Regionale Ontwikkeling (EFRO) en deels binnen het Europees Sociaal Fonds (ESF) passen. Vooral maatregel 3.1 (EFRO) en 3.2 (ESF) Verbetering en uitbreiding infrastructuur voor het MKB zijn voor starters van toepassing. Beide maatregelen hebben dezelfde doelstelling en toelichting: het vergroten van de werkgelegenheid, creëren van banen en vergroten van de economische dynamiek door beginnende en bestaande ondernemingen te ondersteunen. Het MKB is de belangrijkste stuwende kracht achter de economische ontwikkeling van Flevoland. Het MKB zal een aanzienlijk aantal nieuwe banen creëren wanneer het innovatieve potentieel, de externe oriëntatie en het kwaliteitsniveau van de bedrijven worden vergroot. Daarnaast zijn succesvolle startende ondernemers ook verantwoordelijk voor een substantieel deel van de groei van de werkgelegenheid.

Binnen het EFRO is het mogelijk starters te ondersteunen middels adviesregelingen en wordt ter bevordering van de dynamiek en groei van het Flevolandse bedrijfsleven aandacht besteed aan projecten op het terrein van onder meer:

- Initiatieven die de concurrentiepositie van het Flevolandse bedrijfsleven versterken, onder anderen verdere internationalisering;
- Verbetering van het vestigingsklimaat;
- Het faciliteren van bedrijfsvestigingen.

Eindbegunstigden voor de EFRO subsidie van 2,5 miljoen euro zijn het MKB en intermediaire organisaties, publieke- en private organisaties, zoals gemeenten, Arbeidsvoorziening, werkgevers- en werknemersorganisaties. De maximale subsidie van EFRO binnen deze maatregel bedraagt 50%. Gestreefd wordt naar een gemiddeld subsidiepercentage van 24%.

Binnen het ESF zijn activiteiten mogelijk die gericht zijn op de ondersteuning van beginnende ondernemers en pas opgerichte bedrijven. Bij de voortzetting van de bestaande projecten op dit terrein worden vooral vrouwen gestimuleerd om deel te nemen.

Eindbegunstigden voor de ESF subsidie waar, van de 5,54 miljoen euro nog zo'n 4 miljoen euro beschikbaar is, zijn het MKB en intermediaire organisaties, publieke en private organisaties, zoals gemeenten, Arbeidsvoorziening, werkgevers- en werknemersorganisaties en opleidingsinstellingen. De ESF subsidie kan maximaal 60% zijn, gestreefd wordt naar een gemiddeld percentage van 50%.

Naast de meest voor de hand liggende maatregelen 3.1 en 3.2, zijn er in potentie ook mogelijkheden binnen de volgende maatregelen:

Tabel 8 Maatregelen binnen het EPD 2000 – 2006 met mogelijkheden voor starters.

Maatregel	Titel	Doelstelling	Gem.subs.%	Max.subs.%
1.4 EFRO	Versterking infrastructuur arbeidsmarkt	..door enerzijds bevordering van bedrijvigheid en anderzijds verbetering sociale cohesie.	47%	50%
1.5 ESF	Versterking infrastructuur arbeidsmarkt	..door enerzijds bevordering van bedrijvigheid en anderzijds verbetering sociale cohesie.	50%	60%
3.1 EFRO	Verbetering en uitbreiding infrastructuur voor het MKB	Vergroten van de werkgelegenheid, creëren van banen en vergroten van de economische dynamiek door beginnende en bestaande ondernemingen te ondersteunen.	24%	50%
3.2 ESF	Verbetering en uitbreiding infrastructuur voor het MKB	Vergroten van de werkgelegenheid, creëren van banen en vergroten van de economische dynamiek door beginnende en bestaande ondernemingen te ondersteunen.	50%	60%
3.7 EFRO	Vernieuwende aanpak bedrijfsontwikkeling	Een betere benutting van menselijk potentieel door te experimenteren met nieuwe vormen van werk.	25%	50%
3.8 ESF	Vernieuwende aanpak bedrijfsontwikkeling	Een betere benutting van menselijk potentieel door te experimenteren met nieuwe vormen van werk.	45%	60%
4.1 ESF	Actief arbeidsmarktbeleid	Het ontwikkelen van een sluitende aanpak waardoor het aantal langdurig werklozen zou kunnen afnemen.	44%	70%
4.2 ESF	Verbetering uitgangspositie jongeren op de arbeidsmarkt	Het voorkomen dat leerlingen het onderwijssysteem voortijdig verlaten, het stimuleren van jongeren om deel te nemen aan een vervolgopleiding en het ondersteunen van leerlingen uit het speciaal voortgezet onderwijs bij de overstap naar de arbeidsmarkt.	45%	70%
4.3 ESF	Ambassadeurs	Het aanstellen van ambassadeurs binnen bedrijven die als mentor optreden en zodoende de nieuwe werknemer meer perspectief bieden op een duurzaam dienstverband.	66%	70%

De Europese middelen geven de provincie en andere spelers betrokken bij het startersbeleid mogelijkheden de dienstverlening aan en de verschillende producten ten behoeve van starters te verbeteren en beter op elkaar aan te laten sluiten. Het grootste probleem van de verkrijging van Europese middelen zit in de benodigde cofinanciering, die in het geval van EFRO bij (semi-)overheden vandaan moet komen. Bij ESF zijn de mogelijkheden groter, echter binnen het afdelingsbudget van Economische Zaken (provincie) zijn slechts marginale mogelijkheden voor cofinanciering te vinden. Een beroep zal dan ook moeten worden gedaan op de samenwerking met andere spelers in het veld (vooral de gemeenten) en hun budgetten, evenals wellicht op de algemene cofinancieringsreserve van de provincie ten behoeve van het EPD.

6 De provinciale insteek

6.1 Inleiding

Zoals uit het overzicht van de provincies blijkt wordt door provincies vooral ingestoken op technostarters en snelle groeiers (zie bijlage 1). Voor andere starters is relatief weinig aandacht. In Flevoland krijgen technostarters via het innovatie- en technologiebeleid (RITP 2000-2006) de nodige aandacht. In het RITP is ook aangegeven dat de aandacht voor technostarters zich vooral zal richten op zaken als opleiding en coaching, financiering, coördinatie van voorlichting en begeleiding, huisvesting en netwerkvorming. Voor het overgrote deel kunnen deze zaken ook, soms aangepast, worden toegepast op andere groepen starters.

In dit hoofdstuk wordt nader gekeken naar de in deze nota gesignaleerde knelpunten (hoofdstuk 2 en 3) en witte vlekken (hoofdstuk 4) in de dienstverlening aan starters. Daarbij wordt aangegeven welke partijen betrokken zouden moeten zijn en wat provinciale rol daarin is. In zijn algemeenheid wenst de provincie de rol van initiator, facilitator en contribuant aan discussies. Daarnaast kan de provincie in voorkomende gevallen optreden als stimulator door verstrekking van subsidies e.d.

6.2 De beleidsthema's

De provincie ziet voor zichzelf veelal een rol weggelegd als initiator, facilitator, stimulator en lobbyist. Ten aanzien van de gesignaleerde knelpunten en witte vlekken op het terrein van starters is dit niet anders. De K.v.K. lijkt voor de realisering van projecten een centrale natuurlijke partner. Voor het welslagen van projecten en gelet op de beschikbare middelen en mogelijkheden van de K.v.K. is het van het grootste belang dat ook samengewerkt wordt met andere publieke en private partijen.

De gesignaleerde witte vlekken en knelpunten kunnen worden samengevat in een drietal beleidsthema's, namelijk:

- 1) Het algemeen stimuleren van het aantal starters;
- 2) Bewustwording, kennis en vaardigheden;
- 3) Infrastructuur en voorzieningen voor starters.

1) Het algemeen stimuleren van starters

Het primaire doel binnen dit beleidsthema is het verhogen van het aantal starters en prestarters en het wegnemen van overbodige knelpunten. Het beleidsthema richt zich daarbij op de wens om het aantal geslaagde starters in kwantitatieve zin te laten toenemen. Op grond van de bevindingen in de nota kan het door starters ervaren knelpunt van de regelgeving en de gesignaleerde witte vlek van het ontbreken van een imagocampagne voor starters onder dit beleidsthema worden geschaard.

De regelgeving

De regelgeving ligt voor starters vaak extra lastig omdat die vaak de nodige investeringen vergt, waar geen rekening mee is gehouden. Voor een overgrote deel ligt de regelgeving op (inter)nationaal niveau. De provinciale c.q. gemeentelijke invloed daarop is beperkt. Handhaving en uitvoering van de regelgeving vindt echter veelal plaats op regionaal (provinciaal) of lokaal (gemeentelijk) niveau. In dit kader kunnen de gemeenten een rol spelen door een startersvriendelijke houding creëren. Gedacht kan onder anderen worden aan het rekening houden met starters bij het maken van bestemmingsplannen.

De provinciale rol bestaat uit het organiseren van een overleg met K.v.K., werkgevers- en werknemersorganisaties en de gemeenten om te inventariseren waar de knelpunten voor starters in de regelgeving precies zitten op het terrein van milieu, Ruimtelijke Ordening en de Algemene Plaatselijke Verordeningen. Dit kan in relatie worden gebracht met de provinciale wens tot deregulering. Na inventarisatie kan de provincie, samen met de verschillende partners lobbyen in Den Haag en Brussel, teneinde de gesignaleerde knelpunten (zoveel mogelijk) weg te nemen.

Imagocampagne

Er zit een groot potentieel in het verschil tussen het berekende potentiële aantal van 5300 prestarters per jaar, en het aantal dat daadwerkelijk start, namelijk een kwart van dit aantal. Een imagocampagne om starten aantrekkelijker te maken gekoppeld aan een opgebouwd netwerk van startersadviseurs is een mogelijkheid om het aantal starters (geleidelijk) te verhogen. Het instellen van een jaarlijks uit te reiken provinciale startersprijs werkt mee aan een doorlopende aandacht voor starters en een beter imago van het zelfstandige ondernemerschap.

Voor het opzetten van een brede imagocampagne om het starten van een eigen bedrijf populairder te maken en daarmee het aantal (pre)starters te vergroten is een brede samenwerking tussen de provincie (als trekker) en de K.v.K. en de gemeenten noodzakelijk. De provincie kan tevens optreden als medefinancier van een dergelijke campagne.

2) Bewustwording, kennis en vaardigheden

Bewustwording, kennis en vaardigheden haakt in op de twee aspecten van de centrale doelstelling van het startersbeleid, namelijk: het laten toenemen van het aantal geslaagde starters en het verhogen van de kwaliteit van de starter. Het in de nota gesignaleerde knelpunt van het gebrek aan ondernemerscompetenties bij de start van een bedrijf valt hieronder. Ook de beperkte aandacht in het onderwijs voor ondernemerschap en het gebrek aan deskundige begeleiding tijdens en in de eerste jaren na de start vallen onder dit beleidsthema.

Het gebrek aan ondernemerscompetenties

Het gebrek aan ondernemerscompetenties wordt voor een deel ondervangen door starters te stimuleren begeleiding te accepteren. Hoewel bijvoorbeeld de voorlichting van de Belastingdienst en de K.v.K. laagdrempelig en nuttig zijn, wordt, uitgezonderd de gemeente Almere, nog onvoldoende aandacht besteed aan een individuele aanpak, welke goed en goedkoop is (gesubsidieerd). Zogenaamde commissarissen kunnen hierin een positieve rol vervullen. Ook voor starters met een grote afstand tot de arbeidsmarkt en met gebrekkige ondernemersvaardigheden kunnen op maat gesneden instrumenten worden ontwikkeld.

Het initiatief hiervoor moet worden neergelegd bij de K.v.K.. De provincie kan samen met de K.v.K. en gemeenten kijken naar de mogelijkheden de cursussen 'Startend ondernemer' te regionaliseren en de kosten van de cursussen bij goed gevolg te subsidiëren, aangezien het professionaliseren van de ondernemerscompetenties de kans op succesvolle starters aanzienlijk vergroten. Ook zou gekeken kunnen worden of het zinvol is de startercursussen te koppelen aan het gebruik van startersverzamelgebouwen als een incentive of een verplichting.

Daarnaast is het van belang te weten wat de reden is van de enorme terugval van het volgen van een starteropleiding nadat het verplichte karakter is vervallen. Ligt dit aan de kosten, of juist aan de onbekendheid, worden cursussen en voorlichtingsavonden versnipperd aangeboden of zijn er andere redenen? Is er behoefte aan een integrale aanpak middels een Flevoland Starters Traject II en aan een keurmerk voor cursussen om de verschillen in kwaliteit beter te kunnen beoordelen. De K.v.K. is hierin de natuurlijke trekker, de provincie heeft een rol van stimulator.

Onderwijs en ondernemerschap

Er is een tekort aan aandacht in het onderwijs voor het starten van een eigen bedrijf. In de bewustwordingsfase moeten leerlingen en studenten meer in aanraking worden gebracht met het zelfstandige ondernemerschap. Bijvoorbeeld door het tijdelijk moeten managen van een minionderneming in het beroepsonderwijs als onderdeel van de opleiding. Voor de (pre)starter is er een cursus "Startend Ondernemer" die is toegespitst op de algemene starter. Promotie van de cursus, zeker nu die niet meer verplicht is, is aanbevelenswaardig.

Er zullen in het beroepsonderwijs nog de nodige miniondernemingen moeten worden opgezet. Ook kunnen er met cursussen Ondernemerschap of de cursus 'Startend ondernemer' koppelingen worden gelegd naar het ondernemerschap. De provincie zal in haar rol als initiator en facilitator samen met de K.v.K., Syntens en het RPA onderzoeken of lesprogramma's kunnen worden ontwikkeld voor verschillende groepen in het onderwijs met als centraal thema zelfstandig ondernemerschap als alternatief voor een loondienstbetrekking. De provincie kan daarbij tevens optreden als medefinancier van (eventueel) te verrichten onderzoek.

Commissarissen

Een commissaris is iemand die de startende ondernemer begeleid. Maar weinig starters hebben een eigen commissaris. Een commissaris is vaak zelf ondernemer (geweest) en kent de klappen van de zweep. Hij kan de starter bijstaan in zijn groei van het bedrijf. Voor startende ondernemers zonder commissaris vervult de accountant vaak voor een deel deze rol. Hij kent de financiële situatie van het bedrijf het beste en kan van daaruit de starter desgevraagd van advies dienen. Alleen een commissaris heeft een breder blikveld dan een accountant en kan daardoor vaak beter adviseren. Het koppelen van commissarissen aan (door)starters moet worden gestimuleerd.

De provincie treedt in eerste instantie op als initiator. Dit zal moeten worden overgenomen door één van de andere betrokken partijen, zoals MKB-Nederland VNO- NCW, de K.v.K. of Syntens.

3) Infrastructuur en voorzieningen voor starters

Het derde beleidsthema richt zich op de adviesinfrastructuur en voorzieningen ten behoeve van starters. Uit het voorgaande blijkt dat knelpunten als het verkrijgen van de financiering en het ontbreken van adequate huisvestingsmogelijkheden hieronder kunnen worden gebracht. Verder is een aantal witte vlekken gesignaleerd, zoals het verweven van alle 'startersadviseurs'² tot een netwerk, het creëren van een virtueel loket voor starters en het opzetten van een statistisch meet- en monitoringsysteem. Ook een instrument voor de verbetering van de problemen rond bedrijfsopvolging kan onder dit beleidsthema in een uitvoeringsplan zijn uitwerking krijgen.

De financiering

De financiering is en blijft een struikelblok. Banken zijn per definitie risicomijdend als het gaat om starters. Het meebrengen van een hoop zekerheden is een must. Aan de andere kant weten starters met een goed ondernemingsplan en die uit het goede 'ondernemershout' zijn gesneden wel vaak een financiering los te krijgen. Het stimuleren van starters door ze te subsidiëren moet niet gezien worden als een primaire taak van de overheid, maar van banken, venture capitalists, informal investors etc..

Met een vertegenwoordiging van banken, venture capitalists, K.v.K. en Syntens moet worden bekeken of er voldoende venture capital is voor (door)starters. De provincie treedt op als initiator. K.v.K. en/ of Syntens zouden de natuurlijke trekker van dit knelpunt moeten zijn.

De huisvesting

Aan huisvesting voor starters is in de afgelopen 10 jaar het nodige gedaan met relatief goedkope bedrijfsverzamelgebouwen. Echter door het stijgen van de prijzen van onroerend goed en de steeds hogere huren zijn ook deze ruimten vaak te duur voor startende ondernemers. Het maken van een beleid om binnen de woonbestemmingen bepaalde starters toe te laten is in dit kader zinvol. Bedrijven die in beginsel niet milieuvergunningsplichtig of in categorie 1 of 2 vallen, kunnen afhankelijk van de lokale situatie vrijstelling krijgen van het bestemmingsplan voor een vooraf bepaalde periode (b.v. 3 jaar). Daarna moet een echt bedrijfs- en of kantoorpand worden betrokken. Starters hebben tevens nog steeds behoefte aan goedkopere kleine bedrijfsunits met flexibele huurcontracten.

De provincie kan samen met de gemeenten en K.v.K. een provinciale vastgoedbank voor startende ondernemers op te zetten. Verder moet in overleg met gemeenten gekeken worden of startersverzamelgebouwen gezamenlijk kunnen worden ontwikkeld. De financiering en garantstellingen

daarvoor moeten worden opgebracht door alle betrokken partijen. De provincie treedt hierbij op als initiator en facilitator. De mogelijkheden om te stimuleren kunnen worden uitgevoerd door De Aanjager.

Het netwerk van startersadviseurs

De vele functionele adviseurs van starters zijn vaak niet voldoende op de hoogte van de kwaliteiten van andersoortige adviseurs voor starters. Om starters goed te kunnen informeren is het naast een vakinhoudelijke kennis ook belangrijk dat de starter wordt doorverwezen naar de juiste andere instantie wanneer hij vragen stelt die door de desbetreffende adviseur niet kunnen worden beantwoord. Dit voorkomt de klacht van starters dat ze van het kastje naar de muur en weer terug worden gestuurd.

De K.v.K. zou de trekker van deze witte vlek moeten zijn. De provinciale rol beperkt zich tot initiator en facilitator. Via het maken van een projectplan van een aantal jaren, waarin een aantal bijeenkomsten worden gepland om de adviseurs in het veld van startende ondernemers nader kennis van elkaar te laten opdoen kan wellicht een gedeelte meegefinancierd worden uit EPD middelen. Ook de instelling van een internetcommunity voor adviseurs zou een mogelijkheid kunnen zijn om de kennis en het begrip voor elkaanders werkzaamheden te vergroten.

Virtueel loket

Het behoort niet tot de reële mogelijkheden om alle startersadviseurs fysiek in één gebouw te huisvesten, maar een virtueel loket met back – en forward linkages tussen alle significante adviseurs van starters is wel een nastrevenswaardige mogelijkheid. De website dient vraaggestuurd te zijn en (pre)starters die vragen hebben automatisch bij de juiste instantie(s) te brengen. De K.v.K. werkt momenteel aan een bedrijvenloket, waaraan ook het startersloket gehangen moet worden. Dit in combinatie met informatie van bijvoorbeeld de gemeenten, Syntens, banken, de provincie, accountants, brancheverenigingen, bedrijvenkringen etc. maakt de site vooral waardevol voor de (pre)starter.

Voor het opzetten van een geïntegreerd virtueel loket voor starters moet de K.v.K. trekker zijn. De provincie kan optreden als initiator en facilitator om alle betrokken partijen (i.c. het gehele startersveld) mee te krijgen in een vraaggestuurde provinciebrede website met back – en forward linkages naar alle deelnemers en het opzetten van een centrale vraagbaak die vragen van starters bij de juiste instantie(s) uitzet en op beantwoordingstermijnen let.

Meet- en monitoringssysteem starters.

Om de effecten van het startersbeleid mede te kunnen beoordelen en om relatieve importantie te kunnen toekennen aan specifieke (doel)groepen starters is het nodig om meer statistische informatie op gemeentelijk en provinciaal niveau van starters te krijgen. Hiermee kan in latere tijd beter worden gemonitord en gestuurd op beleidsaspecten.

De K.v.K. en de provincie zijn hier de belangrijkste instanties. Via de bedrijvenenquête van de provincie en de ERBO-enquête van de K.v.K. kan meer informatie worden verzameld over allerlei startersdoelgroepen. De provincie kan optreden als initiator en mede-facilitator. De K.v.K. zou trekker in het project moeten zijn.

Bedrijfsopvolging

In de komende jaren komen er, als gevolg van de vergrijzing, tienduizenden bedrijven in Nederland beschikbaar voor overname. Ook in Flevoland zullen steeds meer bedrijven ter overname worden aangeboden. Het niet kunnen vinden van een overnamekandidaat betekent dat bedrijven hun activiteiten op enig moment stopzetten. Het gat in de markt dat daarmee ontstaat wordt vaak niet meteen opgevuld. Het koppelen van ter overname aangeboden bestaande bedrijven aan (door)starters kan soms een oplossing bieden voor het opzetten van de bedrijfsinfrastructuur of het aanboren van de markt. Deze zijn al aanwezig. Uit oogpunt van kapitaalvernietiging moet worden voorkomen dat ondernemers hun activiteiten moeten stoppen omdat geen opvolger kan worden gevonden.

6.3 Startfasen en doelgroepen

Binnen de drie geformuleerde beleidsthema's, kan een verbijzondering in projecten plaatsvinden ten behoeve van specifieke fasen in het startproces of ten behoeve van specifieke doelgroepen. Afhankelijk van het

beleidsthema en projectthema is dit in meer of mindere mate relevant voor de betreffende startfase of doelgroep. Wanneer doelgroepen speciale aandacht verdienen, bijvoorbeeld in het arbeidsmarktbeleid of wanneer ander provinciaal beleid daar aanleiding toegeeft, bijvoorbeeld bij het technologiebeleid kunnen projecten worden gevormd die doelgroepgericht zijn.

In de onderstaande tabel is een opsomming gemaakt van de activiteiten die moeten leiden tot het vergroten van het aantal starters en het verbeteren van hun slaagkans. Daarbij is gekeken naar de startfase en de voornoemde witte vlekken en knelpunten voor starters. Heel belangrijk wordt aangegeven met XXX, belangrijk met XX en matig belangrijk met X.

Tabel 9 Belangrijkheid van soorten projecten voor de verschillende startfasen.

Activiteit \ Fase	Bewustwording	Prestarter	Starter	Doorstarter
Regelgeving	X	XXX	XXX	XX
Financiering	X	XXX	XXX	XXX
Huisvesting	X	XX	XXX	XXX
Ondernemers-competenties	XX	XXX	XXX	XX
Kwaliteit adviseurnetwerk	X	XXX	XX	XX
Onderwijs	XXX	XXX	X	X
Virtueel loket	XX	XXX	XXX	XXX
Imagocampagne	XXX	XXX	X	X
Commissarissen	X	X	XX	XXX

Als wordt gekeken naar projecten dan is de koppeling naar de bovenstaande tabel mogelijk, waarbij een project kan worden beoordeeld op zijn relatieve belang voor de verschillende startfasen.

Vanuit provinciaal oogpunt is er extra aandacht voor technostarters en snelle groeiers. In het RITP is ook aangegeven dat de aandacht voor technostarters zich vooral zal richten op zaken als opleiding en coaching, financiering, coördinatie van technostarters voorlichting en begeleiding, huisvesting en netwerkvorming. Dit met het doel het aantal binnen deze groepen te vergroten om aan te kunnen sluiten bij de rest van de EU/ wereld, omdat deze typen starters juist belangrijk zijn voor vernieuwing en groei van duurzame werkgelegenheid. In het kader van het uitvoeringsprogramma zullen speciale activiteiten voor deze doelgroepen worden opgezet.

Er kunnen ook projecten worden gestart ten behoeve van verschillende doelgroepen. In tabel 10 is het overzicht opgenomen. De tabel vormt een hulpmiddel om de toegevoegde waarde van projecten te kunnen inschatten en te kijken of er al meerdere projecten op dezelfde doelgroep zijn toegepast.

Tabel 10 Belangrijkheid van activiteiten voor verschillende startersdoelgroepen.

Doelgroep / Activiteit	Technostarters	Gehandicapten	Bijstandgerechtigden	Allochtonen	Jongeren	Vrouwen	Gazellen	Spin-offs
Regelgeving	XX	XXX	XXX	XXX	XX	XX	XX	XX
Financiering	XX	XXX	XXX	XXX	XXX	XX	XXX	XX
Huisvesting	XX	XX	XX	XX	XX	XX	XXX	XX
Ondernemerscompetenties	XX	XX	XX	XXX	XXX	XX	XX	XX
Kwaliteit adviseurnetwerk	XX	XXX	XXX	XX	XXX	XX	XXX	XX
Onderwijs	XX	XX	XX	XXX	XXX	XX	XX	XX
Virtueel loket	XXX	XXX	XXX	XXX	XXX	XXX	XXX	XXX
Imagocampagne	X	X	X	X	XX	X	X	X
Commissarissen	XXX	XX	XX	XX	XX	XX	XXX	XXX

In de bovenstaande tabel is gekeken naar de grootste gemene deler waar het gaat om de verschillende doelgroepen. Gelezen moet worden dat de doelgroep in zijn algemeenheid is bekeken. Een technostarter kan bijvoorbeeld ook een jongere allochtone vrouw zijn met een bijstandsuitkering. Toch valt op dat voor vele startersdoelgroepen dezelfde zaken belangrijk zijn. Er is meer sprake van relatieve verschillen tussen de doelgroepen de gemiddelde starters. De tabel moet dan ook worden geïnterpreteerd als een signaal op welke terreinen extra aandacht moet zijn voor bepaalde doelgroepen starters ten opzichte van wat al wordt aangeboden.

6.4 Slotwoord

Het laten toenemen van het aantal geslaagde starters en het verhogen van de kwaliteit van starters kan vooral dan worden verwezenlijkt als alle 'startersadviseurs hechter samenwerken. Het opzetten van een hecht startersnetwerk met de verschillende 'startersadviseurs' is dan ook een eerste prioriteit. Kwaliteitsverhoging bij de adviseurs door het leren van de werkwijzen en inhoud van de andere startersadviseurs zorgt voor betere advisering aan starters. Het opzetten van een virtueel vraaggestuurd startersloket is een volgend speerpunt. Daarna kunnen de verschillende doelgroepen en startfasen beter worden bediend met gerichte werkmethode en projecten. Beter en meer starters vergt een betere samenwerking voor en met starters!

Geraadpleegde literatuur en statistieken

1. Economische Instituut Midden- en kleinbedrijf, De rol van banken bij de oprichting van nieuwe ondernemingen, Zoetermeer, december 2001.
2. Economische Instituut Midden- en kleinbedrijf, De innovativiteit van startende ondernemingen, Zoetermeer, januari 2002.
3. Economische Instituut Midden- en kleinbedrijf, De oudere starter in Nederland, Zoetermeer, januari 2003.
4. Economische Instituut Midden- en kleinbedrijf, Spin-off startups in the Netherlands, Zoetermeer, mei 2002.
5. Economische Instituut Midden- en kleinbedrijf, Entrepreneurship under pressure, Zoetermeer, november 2002.
6. Economische Instituut Midden- en kleinbedrijf, Minirapportage M200211, Zoetermeer.
7. Kamer van Koophandel voor Flevoland, Enquête Regionale Bedrijfsontwikkeling (ERBO) Flevoland, Lelystad, 1997-2002.
8. Kamer van Koophandel voor Flevoland, startersprofiel 2000, Woerden 2001.

Bijlage 1 Criteria voor subsidieverlening en projectaanvragen

Algemene criteria:

1. Subsidieaanvragen dienen te worden gericht aan:
Gedeputeerde Staten van Flevoland;
t.a.v. de afdeling Economische Zaken
Postbus 55
8200 AB Lelystad
2. De Algemene subsidieverordening Flevoland 1999 is van toepassing.
3. Subsidieaanvragen aan het Europese programma dienen te worden gericht aan:
Provincie Flevoland
Afdeling Programma Management Europa
Postbus 55
8200 AB Lelystad
4. Projecten moeten passen binnen de uitgangspunten van het Regionaal Economisch Ontwikkelingsplan Flevoland (REOF) 2000 – 2005.
5. Projecten moeten passen binnen de beleidsthema's, zoals uiteengezet in het vastgestelde provinciale startersbeleid.
6. Projecten dienen structuurversterkend te zijn en/of door meerdere partijen gedragen te worden en/of werkgelegenheid creëren.
7. Projecten dienen een duidelijk toegevoegde waarde te hebben voor startende ondernemers in Flevoland en een bovenlokale uitstraling te kennen.
8. Subsidiëring van projecten door de provincie is gerelateerd aan de beschikbare budgetten. Wanneer de budgetten uitgeput zijn is er pas weer ruimte in een volgend begrotingsjaar.
9. Projecten mogen op het moment van indiening van het subsidieverzoek nog niet gestart zijn.
10. Op Europese subsidies zijn de subsidievoorwaarden van toepassing van de Afdeling Programma management Europa.

Aanvullende criteria per beleidsthema:

- *Het Algemeen stimuleren van het aantal starters*

11. Projecten gericht op het verminderen van de regelgeving voor (startende) ondernemers moeten worden gedragen door meerdere partijen en dienen ten goede te komen aan meer dan 100 (startende) ondernemers in Flevoland.

12. Een imagocampagne moet gericht zijn op een van de volgende doelstellingen:

- Het bekend maken van het startersnetwerk in Flevoland.
- Het algemeen promoten van het zelfstandig ondernemerschap.

- *Bewustwording, kennis en vaardigheden*

13. Voor projecten gericht op het verhogen van de ondernemerscompetenties door het geven van opleiding moeten binnen het project meer dan 50 startende ondernemers geholpen worden en moet inhoudelijk er een duidelijke aanvulling zijn op bestaande mogelijkheden. In het geval van startersdoelgroepen met een duidelijke achterstandspositie dienen binnen het project tenminste 30 startende ondernemers te worden geholpen.

14. Binnen het terrein Onderwijs en ondernemerschap kunnen projecten ontwikkeld worden voor:

- Beroepsonderwijs;
- Algemeen vormend onderwijs;
- Lager onderwijs;

met als doelstelling het theoretisch en/of praktisch onderwijzen van de betreffende leeftijdscategorie leerlingen / studenten. Dit moet voor theoretische cursussen minimaal op 3 scholen worden geïmplementeerd. Voor praktische opleidingen dient het concept op minimaal 2 scholen te worden geïmplementeerd.

15. Projecten gericht op het ter beschikking stellen van mentoren / commissarissen moet minimaal of een omvang hebben voor minimaal 50 startende ondernemers of provinciebreed worden ingezet.

- *Infrastructuur en voorzieningen voor starters*

16. Projecten gericht op het verbeteren van de financieringsmogelijkheden voor starters moeten een private inbreng hebben van tenminste 1 miljoen Euro en provinciebreed kunnen worden ingezet voor (bepaalde) startende ondernemers.

17. Projecten gericht op startershuisvesting dienen meer te bieden dan alleen maar ruimte verhuren en dienen meer flexibele huurvoorwaarden te kennen dan gebruikelijk voor de huurders. De maximale gesubsidieerde huurtermijn bedraagt 5 jaar.

18. Projecten gericht op de verdere professionalisering van het netwerk van startersadviseurs kunnen zowel virtueel als fysiek gericht zijn. De netwerken moeten toegankelijk zijn voor alle adviseurs op de startersmarkt in Flevoland.

19. Projecten gericht op de verwezenlijking van een virtueel loket voor starters moeten gedragen worden door tenminste 4 van de volgende instanties: de Kamer van Koophandel, Syntens, het Starters Service Centrum, het Technocentrum, de banken, de belastingdienst, Accountants. Tevens moeten alle gemeenten meedoen.

20. Projecten gericht op het verbeteren van een meet- en monitoringssysteem voor starters moeten provinciebreed kunnen worden toegepast. Na afloop van het project dient het systeem verankerd en geborgd te worden in bestaande structuren.

21.

Bijlage 2 Overzicht van het beleid voor starters in andere provincies.

Provincie	Nota	Beleid
Zuid-Holland	Provinciaal Economische Visie, Naar een duurzame en vitale economie Uitvoeringsprogramma Provinciaal Economisch Beleid deel 2	Beleidsthema <i>Innovatie en kennisintensivering</i> : het stimuleren van nieuwe, kennisgerichte economische activiteiten en een specifiek beleid voor startende ondernemingen. O.a. financieel steunfonds, vergroten spin-off van kennisinstellingen, actieplan en coördinatiepunt voor technostarters (m.b.v. regeling EZ), incubators, bedrijfsverzamelgebouwen en stimuleringsprogramma's
Noord-Holland	Kwaliteit van Economische groei, Economische agenda Noord-Holland 2000-2004.	Thema <i>Stimulering Innovatie en ondernemerschap</i> : informeren, stimuleren en aantrekken van innovatieve ondernemers (samen met K.v.K.'s, andere intermediaire organisaties en het bedrijfsleven). Projecten in het kader van het startersbeleid worden afgebouwd. De ambities op dit punt worden met de ervaringen van de afgelopen jaren op een zeer laag pitje gezet. Geconstateerd wordt dat de markt (o.a. K.v.K., banken etc.) beter in staan is dit zelf te organiseren dan de lokale (gemeentelijke) overheid.
Utrecht	Economisch beleidsplan 2003-2007, De toekomst heeft vele gezichten	Beleidscluster <i>bedrijfsontwikkeling en vestigingsklimaat, onderdeel innovatie</i> : vergroten van de overlevingskans van kansrijke startende ondernemingen in kennisintensieve activiteiten (de zgn. technostarters). O.a. faciliteren van technostarters en startende ondernemingen in kennisintensieve sectoren als spin-off van kennisinstellingen in de provincie Utrecht, versterking van de organisatie van de kennisinfrastructuur, ontwikkelen van kwalitatief hoogwaardige huisvesting voor kennisintensieve starters en doorstaters (sciencepark, bedrijfsverzamelgebouwen) en startersfonds.

Gelderland	Trekracht Gelderland	<p>Beleidsthema <i>Versterken kennisclusters</i>: bevorderen nieuwe bedrijvigheid rondom kennisinstellingen en – clusters (spin-offs) en opstellen van een stimuleringsplan technostarters. Inmiddels is men bezig met opstellen specifieke startersnota (integraal plan). Accent zal niet op zozeer komen te liggen op het ontwikkelen van nieuwe faciliteiten, maar op een betere afstemming en benutting van al bestaande initiatieven en instrumenten.</p> <p>O.a. ondersteuning van het startersplatform Startwijzer (1-loket, samenwerkingsverband diverse partijen), stimulering nieuwe (kennisintensieve) bedrijvigheid, onderwijs en ondernemerschap, afstemming bestaande initiatieven c.q. faciliteiten.</p>
Noord-Brabant	Dynamiek en vernieuwing, de kracht van Brabant	<p>Hoofddlijn <i>Innovatie en kwaliteit</i>: bevordering van nieuwe bedrijvigheid door het verder uitbreiden van de aanwezige voorzieningen, met bijzondere aandacht voor technostarters en vernieuwende ondernemers in het landelijke gebied.</p> <p>O.a. ondersteuning en begeleiding van startende ondernemers en het opzetten van een programma Technostarters. Vanuit programma Innovatieve Acties het stimuleren van nieuw ondernemerschap via gerichte ondersteuning van technostarters.</p>
Zeeland	Provinciaal Sociaal-economisch Beleidsplan 1998-2002	<p>Beleidsspoor <i>Innovatie en kennistransfer</i>: voortzetting van het technologiebeleid met accent op het ondersteunen van kansrijke technostarters of doorstarters.</p> <p>O.a. bedrijvenloket, onderwijs en zelfstandig ondernemerschap (project Eigen baas), participatiefonds, huisvesting, coördinatie en stimulering technostarters (project Nieuw Ondernemerschap i.s.m. Syntens).</p>
Limburg	Basisakkoord 1999-2003 Provinciaal Innovatiebeleid 2002-2004	<p>Actielijn <i>Innovatieve starters</i>: het scheppen van voorwaarden voor de verhoging van het aantal hoogwaardige starters in Limburg (kwantitatief en kwalitatief)</p> <p>O.a. streven naar duurzame nieuwe bedrijvigheid, m.n. op het gebied van hoogwaardige kennis, verbetering levensvatbaarheid van nieuwe bedrijvigheid; het bestendigen van de gecreëerde structuur (Stichting Hoogstarters Limburg) middels EZ-regeling</p>
Drenthe	Kompas voor het Noorden	<p>Deelprogramma <i>Economische kerngebieden/ versterking marktsector</i>: bevorderen van de vestiging van nieuwe stuwende industriële en zakelijke dienstverlenende bedrijven in kernzones en het stimuleren van het opzetten van eigen ondernemingen middels ondersteuning van starters.</p> <p>O.a. aanbieden van huisvesting, financieringsmogelijkheden. Financiële ondersteuning KvK-project Ondernemerskompas, met speciale aandacht voor startende vrouwen en allochtonen. Initiatief is vervolg en uitbreiding op project Jong ondernemerschap en richt zich op promotie van zelfstandig ondernemerschap en goed opvang en begeleiding van (door)starters, bevorderen van kennisintensieve spin-offs van hogescholen.</p>

Friesland	Kompas voor het Noorden	Zie Drenthe.
Groningen	Kompas voor het Noorden	Vanuit Kompasmiddelen: Begeleiden van aanvragen richting Samenwerkingsverband Noord-Nederland c.q. het Kompas voor het Noorden. O.a. samen met gemeente Groningen en K.v.K. bezig met het opzetten van een startersloket
Overijssel	Kwaliteit in sociaal-economisch beleid 2000-2005, Ruimte voor Vernieuwing.	Thema <i>Innovatie en ICT</i> : het vergroten van het aantal (kennisintensieve) starters en snelle groeiers in Overijssel O.a. stimuleren van ondernemerschap onder studenten/ leerlingen op alle niveaus (toename aantal), ondersteuning Actieplan Starters in Twente (heldere adviesstructuur), ontwikkeling provinciebreed actieplan voor kennisintensieve starters (coördinatie en afstemming van alle initiatieven in de provincie.)

¹ Exclusief zakelijk beheer en geen gegevens.

² Startersadviseurs moet hier worden gezien als alle instanties en beroepsgroepen die zich met starters bezighouden in welke fase van het startproces of op welke specifieke doelgroep gericht dan ook.